

Ta lendab mesipuu poole...

Muusikaleht

Nr 9
September
1997
Hind 7.—

Tšehhi kunstniku maal Gustav Ernesaksast hävineb niiskusest tema maja II korrusel. Kui kaua veel?

Peagi antakse jälle välja Gustav Ernesaksa nime- lisi preemiaid, aga Ernesaksa soov tema maja muuseumiks muutmise kohta on ellu viimata ja selle sisustus, k.a. maalid, mään- dub (lähemalt lk. 2).

Veel numbris:

- * Lauljad kui põlispuud
- * Publikurekordid šoudel ja tühjavõitu saalid väärtkontsertidel
- * Eesti Kontsert alustab 2 korda uut hooaega
- * Torupillist ja akordionist
- * Lootusrikas Rakvere

- * Muusika õpetamisest
- * Kuidas Ellerid õpetasid Heljo Seppa
- * **Villu Laidsaar** – eesti muusik Saksamaal
- * Lätis ja Soomes
- * Jätame hüvasti Svjatoslav Richteri ja Ida Loo–Talvariga

GUSTAV ERNESAKSA VAIMNE PÄRAND

Naima Kasak

(Algus ML-s nr. 6)

II

Gustav Ernesaksa viimane soov oli, et pärast surma antaks tema arhiiv üle Eesti Rahvusraamatukogule ja tema Oru tänava maja kõige muu siinolevaga (mööbel, maalid jne) muudetakse muuseumiks.

Esimene soov on nüüd täidetud, kusjuures see võttis vägagi palju aega. Oli ju Ernesaksa arhiiv tohutu: kirjavahetus, noodid, kontsertide kavad, retsensioonid, fotod jne. jne. Need moodustavad minu teada Eesti Rahvusraamatukogu suurima arhiivifondi, umbes 3 korda suurema kui Tiit Kuusiku oma. Kõik see oli vaja süstematiseerida, omaette suurtesse kaustadesse paigutada.

Minu poolt on see töö lõpule viidud, kuid veel mitte raamatukogu arhiivitöötajate poolt, kes neid omakorda läbi vaatavad, süstematiseerivad ja inventariseerivad nende endi reeglite kohaselt. Nad on senimaani olnud ametis Tiit Kuusiku arhiivi kallal, praegu alles asuvad Ernesaksa fondi kallale ja kavatsevad selle töö (vähemalt põhiosas) lõpule viia Gustav Ernesaksa 90. sünniaastapäevaks detsembris 1998.

Kuid ka siis jääb Ernesaksa viimse soovi kohaselt osa materjali veel pikemaks ajaks uurijatele suletuks. Seal ju leidub, eriti kirjavahetuse osas üht-teist delikaatset praegu veel elavate inimeste kohta. Ning Ernesaksa soov oli, et neile materjalidele avataks juurdepääs alles siis, kui sündmustest on möödunud küllalt pikk aeg ning nende avaldamine ei kujutaks endast enam kellelegi ebameeldivusi valmistavat sensatsiooni.

Keerulisem on lugu Ernesaksa elamu muuseumiks muutmisega. Ernesaks ei jättnud maha testamenti ning pärijate

omavaheline kokkuleppele jõudmine võttis aega. Nüüd on see küsimus lahendatud, kuid maja muuseumiks muutmine seisab. Õlikütte süsteem ei funktsioneer, maja on niiske ja külm. Elada talvel on mul siin üpris ebamugav, kuid enim muret teeb asjaolu, et niiskus kahjustab elamut, sh. maale, eriti II korruse tubades. Minul pensionärina kapitaalremondiks raha pole, sh. õlikütte näiteks elektriküttega asendamiseks. Oleks vaja, et riik maja ära ostaks, teeks kapitaalremondi ja siis avaks muuseumi.

Need asjad aga ei liigu, asjaajamisel olen ma korduvalt kokku pörganud

seadmas, suhtunud Ernesaksa pieteediga ega ole nõudnud hingehinda! Siiski valmistab mulle heameelt, et ametnikest kõrgemal – poliitilisel tasandil on suhtumine olnud teine. Mind on heatahtlikult ära kuulanud ja oma abi lubanud kultuuriminister Jaak Allik ja Tallinna linnavolikogu esimees Edgar Savisaar. Loodan, et G. Ernesaksa soov tema maja muuseumiks muutmist saab lõpuks siiski teoks. Ning esimese sammuna selles suunas maja remonditaks ning siin olevate esemete hävimise ohule pandaks piir. Arvan, et see on Eesti riigi aukohus

ametiisikute ükskõiksuse, viivitamise ja ettekäänete otsimisega kõik see hoopiski tegemata jätta. Milline kontrast võrreldes lihtsate töömeestega, kes Ernesaksa eluajal ja ka hiljem on käinud siin üht-teist korda

mehe suhtes, kelle teened eesti rahva ja kultuuri ees on piisavalt suured.

PS. Viimastel päevadel on Kultuurkapital siiski hakanud tõsiselt huvi tundma Ernesaksa maja vastu.

REGIONALIA

Augustikuus toimusid mitmel pool Eesti Kontserdi kontserdid (vt. ML nr. 6, lk. 23), mängisid X Tallinna rahvusvahelisel orelifestivalil esinejad. Kihelkonna- ja vallapäevadel löid kaasa taitlejad.

HARJUMAALT

* 16. augustil toimus Saku pargis Harjumaa akordionimuusika päev.

HIIUMAALT

* Augustis Hiiumaad külastanud president Lennart Meri ja kultuuriminister Jaak Allik muusika vastu huvi ei tundnud.

* Nädalas korra olid Kärkla kirikus **oreliõhtud**. 14. augustil esines Andres Uiho, 20. augustil laulis vahelduseks Anu Tümpu ja mängis kitarril Jaan Sööt.

* 29. augustil oli Soeru talumuuseumis külas Pärnu suupillklubi **Piccolo** – ainuke omataoline Eestis.

JÕGEVAMAALT

* 9. augustil esinesid Jõgeva kultuurimajas puhkpilli suvekoolis osalenud noored muusikud.

* 17. ja 18. augustil võisid Jõgevamaa inimesed mitmes paigas nautida iiri rahvamuusikute esinemist.

* Luua naiskoor ja rahvatantsijad andsid Soomes 2 päeva jooksul 5 kontserti.

JÄRVAMAALT

* 10.–15. augustini Jänedal toimunud üle-eestilisel astronoomiahuviliste kokkutulekul esitasid Urmas Sisask ja Lauri Väinmaa **tähistaeava muusikat**.

LÄÄNEMAALT

* Augusti alguses peeti Haapsalus traditsioonilist bluusifestivali, mille kontsertidest oli rahvarohkem **Rein Rannapi** poolt kuursaali juures parvel antu.

* 4. augustil toimusid Haapsalus rahvusvahelised **torupillipäevad**, kus oli esinejaid Ungarist, Lätist, Valgevenest, Hollandist, Iirimaalt ja Eestist.

* 9. augustil etendus Lihula kultuuripäevade raames kohalikus kultuurikeskuses Endla teatri ja Raeküla "Keldriteatri" ühisprojekt "Helisev muusika".

EESTIST

Tšaikovski muusika- päevade taassünd

Maailma silmapaistvamaid vene heliloojaid Pjotr Tšaikovski külastas Haapsalut 130 aastat tagasi 1867. aasta suvel. Aastail 1976-1986 peeti Haapsalus suviti selle tähtpäeva meenutuseks P. Tšaikovskile pühendatud muusikafestivale. 11-aastase vaheaja järel on tänava see traditsioon jällegi taaselustatud: 8.-10. augustini toimusid Haapsalus Tšaikovski kammermuusikapäevad. Kõrvuti eesti interpretidega esinesid festivalil Peterburi Konservatooriumi kammerkollektiivid.

Lisaks nimihelilooja muusikale said festivalikülalised veel kuulda ka vanu itaalia ja vene laule ning J. Brahmsi loomingut. Teiste seas astusid üles ka kaks Haapsalu kollektiivi - Linnaorkester J.-R. Kanguri juhendamisel ja Haapsalu Kammerkoor (dirigent Ulrika Grauberg).

Plaadistati kolmveerand sajandi vanused eesti algupärased helitööd

Augusti keskel ilmus Eesti Raadio poolt väljaantavas CD-de sarjas järjekordne plaat, mis seekord oli pühendatud Estonia Teatri kauaaegse dirigendi Vallo Järvi loomepärandi tutvustamisele. Plaadil juhatab ta Eesti Raadio Sümfooniaorkestrit meie muusikaklassikast pärinevate helitöödega. Tegemist on ER arhiivivõtete, kusjuures kaks eesti algupärandit (A. Kapi "Haud" ja E. Aava sümfooniline poeem "Elu") jõudsid seeläbi üldse esmakordselt heliplaadile.

CD presentatsioonil ER Valges saalis osales ka maestro Neeme Järvi, kes meenutas oma venda ja tunnustas Eesti Raadio püüdusi meie muusikakultuuri jäädvustamisel ja tutvustamisel.

Vähemalt üks omamaine lugu

3. septembril algas taas 8-niigi (Soome, Rootsi, Taani, Norra, Islandi, Eesti, Läti, Leedu) radiokontsertide sari Nordic Baltic Concert Season, mis kestab maini üks kord kuus. Enamikel juhtudel kantakse see kõigi maade raadiote poolt kuulajateni samaaegselt.

Orkester peab olema omamaine, dirigent samuti, teoste hulgas võib olla ka välismaiste heliloojate loomingut, tavaliselt klassikat. Esimesena esinenud Soome Raadio sümfooniaorkester valis

RAPLAMAALT

* 16. augustil oli Nõmme kõrtsis Väikeste Lööspillide Ühingu kontsert.

* 26. ja 27. augustil esinesid Alu mõisas sealse Rahvaõpistu poolt korraldatavas loengute ja kontsertide sarjas "Keskaeg ärkab ellu" Tallinna Vanalinna Hariduskollegiumi stuudio Vaikuse muusika ja Tartu vanamuusikaansambli Via Sonora muusikud.

* 30. augustil esinesid Juuru suvelõpupeol maakonna taidlejad.

* Raplas otsustati tuleval suvel korraldada suur laulu-, tantsu- ja rahvapidu "Rummu Jüri radadel".

SAAREMAALT

* 1.-3. augustil peeti Saaremaa VII folklooripäeva. Külalisi oli Soome- ja Harjumaa. Kihelkonnas oli see ühendatud valla päevaga.

* 8.-10. augustini peetud Kuressaare Merepäevade raames toimusid klassikalise ja rahvaliku muusika kontserdid.

* 9. augustil toimus Valjala kirikus vaimulik laulupäev.

* 21. ja 22. augustil laulis Kuressaare kuursaal oma kava "Miks see süda..." Toomas Kuter.

* 27. augustil andis Kuressaare raekojas kontserdi harfimängija Tatjana Lepnurm, mille tulu ta annetas Leisi valla Pemma Algkooli toetuseks.

* 30. augustil avaldas Meie Maa pika artikli juunis toimunud Saaremaa Meeskoori laulureisist Euroopas.

TARTUMAALT

* 6. augustil esines Tartu laululaval maailma tuntud The Manhattan Transfer, esitades etno-(indiaani) ja rokkmuusikat.

VALGAMAALT

* 1. augustil tähistati Tõrva Tantsumäel kontserdiga ansambli Torupill 25. ja selle juhi Johannes Tauli 75. sünnipäeva. Kontserdil löid kaasa torupillimängijad ja ansamblid mitmelt poolt Eestist ja kaugemaltki.

VILJANDIMAALT

* Augusti algul käis Olustvere segakoor Lehola koos rahvatantsijatega esinemas Soomes.

* 9. augustil pidas Hüpasaares Mart Saare majas toimunud sümposiumil ettekande "Mart Saar muutvas ajas" emeritprofessor Johannes Jürisson. Osavõtjad tõdesid, et Viljandimaal ollakse omakandi suurmehe suhtes tagasihoidlikud.

* 21.-24. augustil toimunud Abja-Paluoja alevi asutamise 100. aastapäeva pidustustel esinesid ka taidlejad.

* 23. augustil andis Viljandi Jaani kirikus kontserdi naiskoor Vantaan Laulajat Soomest, 2 päeva hiljelt Peeter ja Piia Paamuru.

IDA-VIRUMAALT

* 2. augustil sõitis Narva Sümfooniaorkester Poolasse muusitserima koos sealsete orkestritega. 6. augustil esineti Poolas, seejärel anti kontserdid Narvas, Jõhvis, Tallinnas ja Helsingis.

* 7. augusti Põhjarannik teatab, et Kohtla-Järve kultuurihoonet vajab täiendavat remonti. Mullu vahetatud lavavalgustusseadmed on läbi põlenud, neid paigaldanud firmad on oma vigu tunnistanud, kuid pole hakanud parandama.

* Ida-Virumaa lõunarajooni II perepäevadel esinesid Avinurme valla taidlejad.

LÄÄNE- VIRUMAALT

* 16. augustil esines Rakvere kirikus Rapla kirikumuusika festivali lõpetanud Staffenskören Rootsis.

* Kaua aega seisnud Kõrepa rahvamajas anti selle 52. aastapäevale pühendatud kontsert.

* 22.-23. augustil toimunud Tapa linna päevadel esitati ka muusikat, kuid 700 kuulajat ootasid asjatult Vello Orumetsa.

* Kuu lõpul toimunud Rakvere linna päevadel, millega tähistati 400 aasta möödumist kooliõpetuse algusest linnas, löid kaasa kogu maakonna taidlejad.

VÖRUMAALT

* 2. augustil Seto Kuningriigi päeval Luhamaal esinenutest osutus naisansambel Helmekaala ka parimaks õllepruulijaks.

* 9. augustil esines Kreutzwaldi muuseumis Pärnu Raemuusika päevadel osalenud viiuldaja Florian Meierott Saksamaalt, esitades J. S. Bach'i vahetuntud loomingut.

* Harrastusteatri te suvekoolis Moostes sai mulluse parima osatäitmise eest peaauhinnaks pulvasika Võrus lavastatud Leo Falli opereti "Lõbus talupoeg" peaosatäitja Alo Jäger.

* 12.-17. augustil olid Võrus 2. korda vaskpillimuusika päevad, peale kohalike osalejaid ka Tallinnast, Tartust, Põlvast, Otepäält ja Antslast.

* 15. augustil esinesid Haapsalu toomkirikus Ene Nael, Heili Meibaumja Tõnu Jõesaar, kelle kava koosnes põhiliselt barokiajastu muusikast.

* 17. augustil andis Haapsalu kultuurikeskuses kontserdi segakoor Sonore. Samal päeval oli Haapsalu toomkirikus üle-eestilise adventkõniguduste segakoori kontsert.

* 23. augustil andsid Haapsalu Kuursaalis kontserdi Ludmilla ja Mati Kõrts ning Nata-Ly Sakkos ja Vambo Pikknurm.

PÕLVAMAALT

* 8.-10. augustini oli Rāpinas ENLS naiskoorilauljate teine suvekool.

* 26.-28. augustini toimus Põlva Muusikakoolis Lõuna-Eesti noorte pianistide suvekool, läbiviijad Tallinnast ja Tartust.

PÄRNUMAALT

* 3. augustil andis Pärnu Linnaorkester kontserdi Rütli platsil, kus esitati katkeid maailmakuulsatest ooperitest.

* 4. augustil esines Rannasalngis Kuusenkoski lastekoor Soomest.

* 7.-9. augustini andis Pärnus Hotelli Victoria restoranis ja Kuninga tänav 25 saalis kontserte pianist Rein Rannap.

* 9. augustil toimus Rütli platsil rahvamuusika suvekursusest osavõtnute kontsert.

* 10. augustil andis Ranna Kõlakojas kontserdi M. Lüdigi nim. meeskoor.

* 13. augustil külastas Pärnumaad maestro Neeme Järvi, kes käis vaatamas vanu tuntuvaid paiku Kirbu jõe ääres, kus moodus tema lapsepõlv.

* 15. augustil esinesid Pärnu raekojas laulusolistid K. Tomingas ja J. Zahharov.

* 22. augustil andis Tervise keskuses kontserdi Rakvere saksofonikvartett. 27. augustil oli samas vene romaanside õhtu, esines ansambel Evergreen.

* 23. augustil andsid Chaplini keskuses kontserdi Peterburi viiuldaja Anatoli Reznikovski ja tema abikaasa Marina Trei, kes koos eesti ja soome pedagoogidega osalesid Ilmar Tõnissoni korraldatud IV Tahkuranna rahvusvahelisel muusikakursusel.

* 24. augustil lakkas Pärnu olemast suvepealinn.

* 24. ja 31. augustil toimusid Eliisabeti kirikus vaimuliku muusika kontserdid, kus esinesid M. Raid, U. Vulp ja T. Rein.

* 28. augustil esines Tervise keskuses segakoor Kungla.

omamaiseks looks Magnus Lindbergi uudisteose "Feria"; lätlased on eelistanud I. Kalniņš'i 4. sümfooniat (vt. lk. 21). 22. jaanuaril eetris olevas Eesti kontserdis kantakse lisaks M. Raveli Südile ette tervelt 2 eesti autorite teost - E. Tambergi Saksosoonkontsert ja E. Tubina 2. sümfoonia.

Juba 15. Vigala suvelaager

15.-22. augustini toimus Vana-Vigalas järjekordne, arvult 15. koorijuhtide, muusikaõpetajate ning puhkpillimängijate ja -dirigentide suvelaager, organiseerijaks Eesti Kooriühing, osalejaid seekord 166. Nagu eelmiselgi aastal, moodustati oratooriumikoor Olari Eltsi dirigeerimisel. Mullu valmistati nii ette C. Kreegi Reekviem, mis esitati hõimufestivalil Ungaris, sedapuhku G. Puccini Missa di Gloria. Õppimine lõppes kontserdiga Vigala kirikus ning ettekandmist korratatakse oktoobris Tallinnas ja Tartus. Nn. Brahmsi koor tutvus samuti O. Eltsi juhatamisel Brahmsi armastuslauludega.

Vabariiklik Orkestrijuhtide Puhkpilliorkester ja Eesti Noorte Puhkpilliorkester viisid läbi proove ja andsid kontserdi. Oli loenguid mitmetel teemadel, õppejude hulgas ka tuntud muusikud Arne Mikk, Helju Tauts, Olav Ehala jt.

Põhjamaade moodi meile ei sobi

Harjumaal avaldas 5. augustil intervjuu maakonna uuel kultuurijuhilt Eino Pedanikult, endiselt Viimsi kultuurikeskuse juhilt. Ta on lõpetanud Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskonna ja leiab, et kultuuritöötajatele tuleb majanduslik mõtlemine kasuks.

Muuhulgas ütleb Eino Pedanik: "Maakonnas on tantsurühmi, soliste, ansambleid ja koore, kelle tase on kõrvutatav professionaalsete kollektiivide tasemega. Me peaksime selle üle uhked olema ja võimaldama "peaaegu professionaalidel" ka edaspidist arengut. Loomulikult nõuab see raha. Kõik oleneb omavalitsustest, kas see raha leitakse või ei.

Põhjamaade kogemusi arvestades poleks isetegevusse kõrgkunsti vaja, huvilised koguvad ise, kui neil on soovi, ja maksavad ise, kui tahavad juhendajat. Niisugune isetegemine võib tegijaile küll rõõmu valmistada, aga küpseid kontserdikavu, laulu- ja tantsupidusid niimoodi ette ei valmistata."

Rahvusvaheline Kirikumuusika Festival Rapla '97

toimus 9.-17. augustini mitmes selle maakonna kirikus, peamiselt Raplas. Juba kaks päeva enne avakontserti festivali kammerorkestrilt Taani dirigendi Jorgen Graven Nilseni juhatusel esines seal Westfaali kiriku noorte puhkpilliorkester Saksamaalt.

Festival lõppes 17. augustil Rapla kirikus W. A. Mozarti Reekviemi ettekandmisega Rootsi koori Staffenskören ja festivaliorkestri poolt B. Häggbomi dirigeerimisel. Nende vahele mahtusid mitmed kontserdid: Tallinna Barokksolistid Vigala ja teistes kirikutes, Tallinn Brass J. Leitoni juhatusel ning kammertrio T. Saviauk-T. Peterson-L. Saari Järvakandi kirikus, esinejad

Soomest - organist Jaakko Perttula ja Nokia meeskoor - Rapla kirikus jne.

Kas kirikukontserdil plaksutada?

Sellel teemal annab Nädaline pärast Rapla kirikumuusika festivali sõna Märjamaa koguduse õpetajale Priit Rannutile ja EELK Lääne praostkonna praostile Tiit Salumäele. Mõlemad leiavad, et see on küllalt keeruline küsimus, sõltub muusika laadist jne.

Tiit Salumäe teatab, et EELK liturgiakomisjon on seda küsimust arutanud ja jõudnud järeldusele vajadusest iga kord publikule enne kontserti teada anda, kuidas just sel korral toimida, kuna see pole üksüheselt vastatav küsimus. Aplaus on üldiselt kohane, "kui on tehniliselt vajalik... muusikutele enne järgmist pala end valmis sättida", lühikeste palade puhul tükeldaksid aplausid aga liigselt ettekande. Leitakse, et plaksutada ei sobi, kui ettekanne lõpeb sõnadega "aamen" või "halleluja".

Hiiumaa on suur ja ilus, aga autosid vähe

7.-10. augustini peeti Suuremõisas lossipäevi, 9. augustil Käinas kodukandipäevi. Muusikaturitus oli mujalgi. Seda kuhjumist ära kasutades andsid mõned muusikaansamblid Hiiumaal mitu kontserti: Merikarvia noorte puhkpilliorkester Soomest, kitarrist Tiit Peterson ja Tauno Saviauk jt.

Ei jätnud oma oskusi endale ka Hiiumaal puhunud Viljandi Kultuurikolledži muusikud. Suuremõisa lossis andsid klassikakontserdi ka Ivo Sillamaa klaveril, Neeme Punder flöödil, Jaan Arder laulis Napoli laule.

Nädal hiljem andsid Hiiumaal jällegi mitu kontserti Tallinna Oleviste kiriku meeskoor ja Kaarli kiriku oktett.

Kui mujal väikeses Eestis oli suurmoeks kujunenud autodel pendeldamine nädalalõpu muusikaturitustele erinevatesse niigi paikadesse, siis suurel Hiiumaal leidsid muusikud võimaluse anda kontserte mitmel päeval mitmetes kohtades.

Küllap ka sellepärast, et suvine Hiiumaa on ilus ja kontsertide vaheajal on seal mõnus puhata.

Kaubanduskeskus Vargamäele

Tänavustel Vargamäe üritustel oli külastajaid rohkesti, piletimüügist laekus raha oodatust rohkem. Küll aga jäi maha kaubandus. Projekt "Vargamäe suvi" halduskogu otsustas tuleva hooaja alguseks ehitada Vargamäele kaubandus-teenindushoone, mis peab tulema kompleksiga samas stiilis. Asukohana nähakse ette kiviaia-äärset ala eemal metsaservas.

Kus käidi, nida nähti

Mitmed maakonnalehed jätkavad kirjutiste avaldamist Gotlandil toimunud Baltoskandia laulupeost. Muljeid on mitmesuguseid, kõige suuremad on kõikumised organisatsioonilise poole pealt. Mõned on rahul, mõned üldsegi mitte. Oleneb nähtavasti sellest, kuhu satuti.

Eesti Kooriühingu 32-liikmelise kammerkoori koosseisus Austrias Linzis toimunud festivalil Europa Cantat käimisest jutustavad Võrumaa Teatajas Tiit Raud ja Harjumaas Taavi Esko. Osaleti 15

muusikaateljees. Ühte neist - A. Pärdi loomingut puudutavat - viis läbi Tõnu Kaljuste. Mõlemad autorid rõhutavad A. Pärdi vokaalloomingu populaarsust (T. Esko: tema heliteostega plaadid maksavad poes poole rohkem kui ükskõik millise teise heliloojaomad) ja Lõuna-Korea koori äärmiselt head esinemist. Märgitakse, et saadi hulgaliselt kontakte, kogemusi ja noote.

Sakalas ja Järva Teatajas ilmusid pikemad kirjutised selle kohta, kuidas eestlased käisid folkloorifestivalil Euroopa, mis seekord toimus Lõuna-Šveitsis Martignys. Kui kahel eelmisel festivalil Itaalias ja Hispaanias osales üle 500 eestlaste, siis on nüüd asunud seda arvu piirama. Seekord on Eesti esindus 252-liikmeline, rahvatantsijaile lisaks ka pillimehi.

Seekord omakandimees

Viljandi Jaani kirikus on võidud juba neli aastat igal suvel laupäeviti kell 2 kuulata orelimängu. 23. augustil esines omakandimees Aaro Tetsmann, kes kevadel lõpetas magistrikaadiga Sibelius Akadeemia. Väga rasket repertuaari mängis ta enne seda A-kategooria saamiseks 1,5 tundi ja saavutas kõrgeima hinde. Praegu on A. Tetsmann Viljandi Pauluse koguduse peorganist ja tahab end veel täiendada Rootsis.

Malle Elveti sõnumid

PUURMANIS KÕLASID SEGAKOORILAUUD

30. juulist 3. augustini kestnud Puurmani IV suvekoolis segakoorilauljatele oli osalejaid 400 ringis. Lisaks kodueestlastele oli tänava suvekoolis ka lauljad Riia ja Bradfordi (Inglismaa) eestlaste segakoorist ning jaapanlanna Mayumi Sakamota, kes Tartus magistriõppe ajal laulis üliõpilasselgkoores. Kõlas oli ka Rudolf Hämar Kaliforniast.

Tänavuse suvekooli üks põhirõhkudest oli Mart Saare 115. sünniaastapäevaks valmistumine. Saare keerulise helikeelega loomingust on segakooride repertuaaris 7 keskmise raskusega laulu. Kontserdid toimuvad septembris Hüpasaares ja Suure-Jaanis. Suvekooli tullakse tavakohaselt koos lastega. Neil oli lauluvõistlus, samuti õppisid nad laule, mida lõppkontserdil esitasid koos vanematega.

Suvekoolis õpetati hääleseadet, muusikateooriat, solfedzot, vokaalansambli meetodikat ja praktikat, seltskonnalaule, rahvalikke laule ja mängu. Meistriklassi juhendas Olev Oja ja Valli Ilvik. Suvekoolis tegutses kammerkoor (Lilyan Kaiv) ja kirikumuusikakoor (Tuuliki Aabmets).

Avakontserdil esinesid ja suvekooli tööst võtsid osa Eesti Õpetajate Meeskoor (Lilyan Kaiv, Tõnu Kuljus) ja meeskvarlett Astar Tartust. Elamuslikuks ja põnevaks kujunes lustakate õllelaulude võistlus, mille võitja tudengite kvartett paistis silma emotsionaalsuse ja rütmilise tantsu poolest.

Toistele laulupäevadele olid vahelduseks salongiõhtud. Meeldejäävaks kujunes aiapidu. Enne Puurmanist lahkumist toimus pühapäeval rongkäik läbi asula ja

mahukad lõppkontserdid kultuurimajas ja kirikus.

"See on suve oodatuid muusikasündmus," kinnitab suvekooli kõige eakam laulja Irene Äksist. Tänavune rohkearvuline osalemine ja see, et tulla mitte üksi Eesti erinevatest paikadest, vaid ka mitmest maailma kandist, kõr. värvikalt suvekooli populaarsusest.

Valli Ilvik (paremal) vahetamas mõtteid külalistega Inglismaalt ja Jaapanist.

ENNE LÕÖTSPILLI...

15.–17. augustini toimusid Tartus ja Alatskivi VI rahvusvahelised lõõtspillipäevad, korraldajaks Tartu linna kultuuriosakonna rahvamuusika spetsialist Viive Mürsepp.

Lõõtspill on vana etnograafiline pill, mis ikka külapillina tuntud. Seal on alustati Tartus Vanemuise pargis (Tiigi ja Vanemuise tänava vahel). Haljasala erinevates paikades mängis üheaegselt üle 70 pillimehe, neist 21 väliskülast. Rahvahulgasid liikusid ühe mängijate grupi või üksikesineja juurest teise juurde. Suurt elevust pakkus 10-liikmeline ansambel Tampereist, kes mängis kaherealistel pillidel.

Viive Mürsepp oli lavastanud toreda pulmamängu. Kõrvalasuvast perbüroost suundusid vastabiellunud Viivika ja Janek parvega tiigil muusikalisele retkele. Tiigi kallastel tervitasid neid kordamööda Soome, Iiri, Inglise ja Eesti pilliansamblid. "Pruutpaari pillipäevadesse toomine oli eriti tore mõte," kinnitatis iirlased ja ka inglased, kes väitsid, et eesti lõõtspillilood on inglise omadest veidi kurvemad. Lisaks esitas pereema rahvalikke tantsu, kuljusid kõlisemas jalgade ümber. Seejärel esineti J. Hurda ausamba esisel.

Esmakordselt lõõtspillipäevade jooksul jätkusid pillipäevad väljaspool Tartut. Alatskivi Hirveaias andsid kontserdi kõik pillimängijad. Omakeskis jätkus pidu päikese tõusuni Nina puhkebaasis. Peipsi kallastel kõlasid lustlikud lood spontaanselt tekkinud rühmadelt kaminasaalis, köögis, saunas, kus iganes. Uudistati teiste mängutehnikat, pille, lindistati kassette. Valdavalt on lõõtspillimängijad kesk- ja vanemas eas mehed, hulgas 5–6 naist, kuid mitme tubli nooruki esinemine kinnitab, et lõõtsamäng ei kao kuhugi.

Pühapäeval oli Vanemuise terrassil lõppkontsert. Lõõtsalugusid jätkus ka linna südamesse.

...SIIS AKORDION

20.–24. augustini kestnud Tartu akordionimuusikapäevadest – rahvusvahelistest, arvult viiendatest – võttis osa 170 akordionisti. Nende hulgas 30 akordionimuusika õpetajat. Külalistena olid kohal 22 noort pillimeest Limbazi muusikakoolist Lätist. Festivalile ei jõudnud paraku külalised Slovakiast (kodused üleujutused). Akordionipäevadel polnud ka esinejaid Saare-, Lääne-, Järva- ja Raplamaalt. Üheks põhiliseks muusika korraldajaks oli Luunja kultuurimaja, mille direktor Ursel Oja on ise lõpetanud Tartu Muusikakooli akordioni eriala. Akordionipäevadel oli üle 20 kontserdi, nendest paljud, ka ava- ja lõppkontsert, Tartus. Seal esineti mitmesugustes paikades: Toomkiriku varemets, linna-tänavatel, kohvikutes, kultuuritegelaste (Kreutzwald, Luts, Treffner, Tuglas) monumentide juures. Lätlased käisid mängimas ka Tallinnas Rocca al Mares. Menukaim esineja oli Mihkel Tagel Põlvast (õp. Heli Mõttus).

Noored sümfooniakud Tartus raekoja ees

Akordionist Tiit Kallaste mängis oma ansambliga tippklassi muusikat.

Kontsert anti ka Luunjas, kus toimus täienduskoolitus, lektoriteks Venda Tammann, Endel Jukk, Uno Arro, Ülo Lilles, Valli Ilvik, Margus Laugesaar. Viimase juhatamisel mängiti ka ühises orkestris.

Lõpupäeval oli mängijate-akordionistide rongkäik läbi Tartu linna. Selle tartlaste idee kiitis heaks akordioni austav EV Kultuuriministeeriumi kantsler Toivo Kuldsepp, kelle sõnul on see pill kui oreli noorem veli sobiv mängimiseks nii kirikus kui ka saalides ja tänavarahvakontserdil ning kuulub toreda taustana ka õllejoomise juurde.

AUSTATI GAUDEAMUSE ASUTAJAT JA ESIMEST DIRIGENTI

20. augusti õhtul laulis Raadil maestro Roland Laasmäe kalmukünkal meeskoor Gaudeamus. Lugupeetud koolijuhi, pedagoogi (õpilased A. Üleoja, V. Uibopuu, V. Ilvik jt.) ja Gaudeamuse asutajat olid tema 75. sünniaastapäeval (20. aug. 1922 – 12. nov. 1975) tulnud austama meeslauljad, dirigendid, koorijuhi õpilased, lähedased.

1958. a. asutati Gaudeamus, peadirigendiks sai Laasmäe, kuuekümmendate alguses loodi sõprussidemed Riia Absolvendiga. See laulusõprus kestab tänini. Koorijuhi austamisel astusid kalmul laulva koori ette kordamööda kõik Gaudeamuse dirigendid, ka Paulis Kvelda, külaesidirigent Riias. Laulumehed meenusid dirigenti. Lillesülemid asetati künkale. Õpilaste nimel lausus dirigent Laine Jänes: "Su vaimus hõljub muusikakoolis edasi. Nüüd on täitunud Sinu unistus – muusikalise kõrghariduse andmine ka Tartus." Laulumeenutused jätkusid koori Emajõe-äärse puhkemajas, mille ehitamisel oli eestvedajaks Roland Laasmäe.

SÜMFOONILINE MUUSIKA TARTU RAEKOJA EES

19.–21. augustini viibis Eestis kontserditurneel 104-liikmeline noorte rahvusvaheline sümfooniaorkester Hollandist, milles mängib ka 2 EMA tudengit. Üks kontsert anti Estonia kontserdisaalis Tallinnas. Kõige rohkem esineti aga Tartus.

Peale piduliku kontserdi Vanemuises mängisid noorte muusikute väikesed ansamblid (flööt, harf, keelpillikvartett, vaskpillikvintett) öösel kuuvalgel Toome varemetses. 20. augusti südapäeval kõlasid reipad popurriiviisid sümfooniaorkestri esituses Tartu raekoja treppidel. Nii sai Tartu kontserdielu ühe sündmuse võrra rikkamaks – esmakordselt kõlas

raeplatsil sümfoonia muusika.

TEHTI MUUSIKAT JA HEIDETI KIVE

Lihula kultuuripäevadel 8. augustil kõlas mitmesugune muusika: Tallinna Poistekoor Lydia ja Tomi Rahula juhatamisel esitas keskaegset vaimulikku laulu, mängis kantriansambel, lõõtspillilood kujundasid laadameeleolu, esines Karavan.

Lindimuusika aga saatis omapäraselt ettevõtmist – kiviviskamist keskaegse kiviheitemasina koopiaga, mis oli pidustusteks ehitatud fondi "Keskaegne Lihula" ettevõtmisel. Lihulas on nüüd ainus selline kiviheitja kogu Põhja-Euroopas.

Kõik, kellega puhusin juttu Lääne-Virumaa pealinnas veedetud päeva jooksul, väitsid üksmeelselt, et kui praegu on iga uue idee elluviimisel kõrgeimaks tõkkeks rahapuudus, on nad veendunud olukorra peatses paranemises.

Seda usku turgutavat maavalitsuse senine kultuurilembus, mille kohta sain ridamisi kinnitusi. Esimesena meenunu – kõigi vajalike pillide ostmise võimaldamine Rakvere Muusikakoolile – on nende hulgas ehk kõige kõnekam, sest nagu kooli direktor Liivi Lukas möödaminnes mainis, on ta kuulnud ka ütlusi käputäie laste muusikakoolituse kinnimaksmise mõttetusest. Aga maksmalähed see "käputäis" tööpoolest palju: vanematel tuli maksta seni 100, sügisest 150 krooni kuus, kusjuures linnavalitsuse kanda jääb veel 780 krooni nn. pearaha. Linnalapsed on rahaga "kaetud", aga mõnegi ümbruskonna valla pisikeste muusikahakataste eest seda raha maksta ei taheta.

Maavalitsuse toel sünnib Rakveres mõndagi põnevat, näiteks on senine Lääne-Viru Maavalitsuse kultuuri- ja spordiosakonna juhataja **Valdur Liiv** loomas tema meelest igasse maakonda vajalikku noorteorkestrit. Et aga üheski muusikakoolis – ei Tapal, Kundas, Väike-Maarjas, Simunal, Kadrinas ja isegi Rakveres – pole tšelloklassi, kutsus ta ellu tšellokooli! Mullu 13. novembril kogunes neliteist 4–19-aastast huvilist, keda hakkas kord nädalas õpetama **Peeter Paemurru**. Pillide hankimiseks kasutas V. Liiv ära Rootsi pedagoogi Stefan Lundqvisti abivalmiduse. Too kogus oma kodumaal kontserte organiseerides nii palju raha, et sai selle eest osta 16 head Saksamaal valmistatud instrumenti. Kuigi tšellistide panus on veel tibatilluke, orkester juba funktsioneerib. Esinetud on Mozarti Divertismendi ja veel mõne väikese palaga. Juulis toimus Kadrinas orkestrilaager, kus jagati erialast õpetust ja tehti orkestritööd.

V. Liivil on plaanis kutsuda järgmise hooaja programmi välja töötama **Olari Elts!** V. Liivi hääles oli tuntavaid uhkusenoote, kui ta rääkis **Jüri Takjase** dirigeeritavast Rakvere Linnaorkestrist, mille juures tegutseb ka Bigbänd ja Saksofonikvartett, ning Poistekoorigi,

RAKVERES OLLAKSE LOOTUSRIKKAD

kelle lausa kontsertkoori tasemele viimisel on **Hirvo Surva** teinud ära kiiduväärse töö.

© Muusikakool ja kontserdielu

Mind huvitas, kui võrdkaalukas on muusikakooli õpilaste osa Rakvere kontserdielus. Selles küsimuses pörksid

Pühapäevakooli lapsed õp. T.Mesi juhendamisel valmistumas Noortemajas emadepäevaks

vestluskaaslaste arvamused raginal kokku. V. Liiv leidis, et kooli juhtkond ei kasuta õpilaste oskusi maksimaalselt, antakse vähe kooliväliseid kontserte, pealegi ei käida kuulamas professionaale. L. Lukas aga väitis, et end õigustavaid võimeid- oskusi ei hoita kaugeltki vaka all, aga alles pillisõrmitsejaid pole mõtet lavale lasta.

L. Lukas: "Tõsi küll, meie ise end ei paku, eesmärgiks pean ikkagi õpetamist, mitte ringirändamist. Pealegi kui andekas laps elab näiteks 60 km kaugusel, ei saa ma lihtsalt teda igasse kontserdibrigaadi määrata! Aga üldiselt – kui kutsutakse, ei ütle me kunagi ära."

Kus siis lapsed esinevad? Lasteaedades, koolides, pensionäridele, mitmesugustel pidulikel kokkutulekul, jõulude ajal Ostukeskuses, hotelli Wesenbergh restorani lõunamuusikatunnis jne. Toredaimad üritused korraldatakse õpilastele neis keskkoolides, kus nad omandavad üldhariduse. Kontserdile järgneb alati direktori vastuvõtt! Reaalgümnaasiumis ollakse aga oodatud külalisteks esimesel advendipühal ja selleks varutakse aegsasti sobivat repertuaari.

L. Lukas: "Mis puutub kontsertidel käimisse, siis sellega on küll lood täbarad. Kaugemal elavaid õpilasi ma kaitsen – vanematel on isegi tegu nende tundidesse viimise- toomisega, aga linnalapsed näivad olevat nii killustatud igasuguste ringide ja sportimise vahel, et õhtuti nad ei jaksagi kuhugi minna. Kui õpilaskontserte kuulab esineja suguselts suure kaasaelamisega, siis leidub kahjuks üpris vähe vanemaid- vanavanemaid, kes oma pilliõppurist järeלטulijaga lähöksid mõnele tõelisele kontserdile."

Kas õpilaste arv on seoses õppemaksu kasvu ja elu kallinemisega vähenenud?

LL: "Sugugi mitte, kuid konkurss pole enam nii suur, sisse pääseb 3/4 soovijaist. Üldse peaks õpilaskontingendi kujundama alles õppeaasta alguses. Siis on teada, kes vahepeal loobus ja palju mahub juurde. Üle 1,5 koormuse ei tohi ma anda ju ühelegi pedagoogile."

Mis on veel koolis uudist?

LL: "Peaaegu suurimaks uudiseks arvutimuusika õpetamist digitaalklaveril, millega tegeleb Endel Lepik. Meil on juba tervelt kolm arvutit! Mis puutub õpikutesse, siis olen uhke A. Kõlari väga toreda "Muusikaloo" ostmise üle kõigile selle vajajale. Noote paljundame oma koopiomasinal. Kuigi uute teoste puhul peetakse seda justkui varguseks, ei jää lihtsalt muud üle. Muusikakoolide Liidu kaudu sain hankida ka solfedžo töövihikud. Muidugi on oma rahaliste vajaduste kaitsmine eelarve koostamisel raske, aga senini olen suutnud kõik vajaliku ära põhjendada."

(Järgneb)

Sageli on elu ise armastus ehk Otsigem põlispuid!

Etüüde eesti estrada lauljate programmist "Mis värvi on armastus"

Fakt:

1. augustist 13. augustini esinesid Eestimaa paljudes paikades lauljad Heli Lääts, Vello Orumets, Heidy Tamme, Kalmer Tennosaar, Voldemar Kuslap, Uno Loop, Tarmo Pihlap ja viimasel neljal kontserdil Mati Nuude. Kaastas Jaak Jürissoni orkester ja osalesid lauluneid Elo Toodo, Kadi-Signe Selde ja Margot Kiis.

Kommentaari:

"Mis värvi on armastus" sai igal pool vastuse Kuressaarest läbi Hiiumaa Tallinnani. Sageli on elu ise armastus ja ta (armastus) on vikerkaare värvi.

ESIMENE ETÜÜD

Inimene on otsija ja leidja. Nii on elu täiuslikkuse "valem".

Et loodusehuvilised sel aastal hakkasid mööda Eestimaad otsima põlispuid, on nagu kinnitus, et kaunis ja tugev elus on aegumatu... Nii ka kunstis!

Kui ma kontserdilt "Mis värvi on armastus" olin end nagu käsn elumahlu täis imenud, tõusin järgmisel hommikul vara ja löin lahti päeviku just sellelt leheküljelt, kus on kirjutatud raadiolugu "Otsigem põlispuid!". Korraga tajusin – aga eilsel kontserdil Kuressaares kõrgusid need puud Kuressaare lossihoovis, puud – lauljad põlised...

Lauludes ja pillilugudes kõrgusid nad iidse Kuressaare lossi tornist kõrgemale, saanud lausa õnnistuse lossihoovi kogunenud rahvahulgalt.

Kes väikestest põnnidest vähegi jalga kandis, keerutas tantsu eakate ja noorte keskel. Rahvas laulis impulsiivselt kaasa, hardumuse ja sugestiivsusega, mida mõnikord võib põhjalaste juures imeks panna...

Vahel tundus, et lauljad on kaptenid kaptenisillal ja all voogab suur meri. Kuidas ka värvilised tuled peibutasid, mõttis oma maad päike, püüas valli tagant vahtrapuudest läbi, löi sarama koos lauludega meeled-mõtted. Sellise päikese all sündis üks imedest – rahva ühtekuuluvuse tunne ja kirjeldamatu tänu puudele-lauljatele, ikka neile põlistele!

TEINE ETÜÜD

Ahetas... Oli 12. augusti hommik. Hääl üle mere tõi teate hiidlastelt. "Me oleme nii suures vaimustuses, et... ei leia sõnu, neid kõige lihtsamaid ja täpsemaid

kontserdi "Mis värvi on armastus" kohta. Vähe on öelda – lauljad ja pillimehed ja lauluneid tõi meile suure sõnumi: ülista elu, sest ta on igaühele lähedane hingesugulaste terve maailm. See oli meistrite rõõmupidu! Mu tütar, kes on 20-aastane, ütles, et see on tema selle suve suurim elamus... Enda, kirjuta sellest!"

KOLMAS ETÜÜD

Tallinn... Lauluväljak, laulev Eestimaa... Et su juured on sügaval, et sul on kõrgustesse pürgiv latv, mida tormid ei suuda murda, siis jääd sa kestma!

Põlised puud-lauljad löid lauluväljakul sellise aura, mis on igipõline nagu vikerkaar, nad puhastasid lauluväljaku aurat ülimalt!

Noore naise kõrval küsib noor mees: "Aga Heli Lääts ei tule ega tule... Äkki laulame end enne tühjaks."

Ja siis ta tuli – aegumatu, võrratu Heli Lääts. Koos rahvaga laulis ta ennast maikuusse, suure toomepuu juurde, üksteise juurde suurel lauluväljakul!

LAUL ON NAGU TEE – viib inimesed õigesse suunda ja ristub teiste teedega, mis loob kokku KÕIKSUSE!

NELJAS ETÜÜD

Elu, sa suudad olla armastus just sellistel hetkedel!

Me kastemaa on tuhandete laulude maa. Ja nendest kaunimad kõlasid sel augustikuul 13 õhtut järjest.

Põlised puud-lauljad! See oli teie kink teie käest! See oli teie koduringi leetuli...

Ning pärast kõike seda võin ma kirjaneitsina ikka ja jälle korrata: see leetuli põleb eesti rahvas ja kõik te olete noored nagu hommikud!

Ja sügav kummardus ka õhtute juhile, sümpaatsele teleajakirjanikule Mati Talvikule!

Laulutuuri korral- daja Urmas Kahk: "See kontsert puhastas tõesti suuresti lauluväljakute aurat üle kogu Eestimaa ja inimeste endi aurat!"

Enda Naaber, muusikafänn, põliste puude otsija

Oma Saar, 22. august 1997

Kui MUUSIKALEHT palus mul midagi lisada Enda Naabri mõtisklusele programmist "MIS VÄRVI ON ARMASTUS", olin üsna nõutu - täiendada täiuslikku tervikut? ! OLGU SIIS

PARAFRAAS ENDA NAABRI NELJALE ETÜÜDILE.

Juba koolipõlves hakkasin pidama arvu 13 oma õnnumbriks. Nüüd, aastakümneid hiljem, on see saanud aksioomiks: 13 päeva, 13 kontserti, laval 13 & 3 osalist, 13. kuupäev - viimane esinemine Tallinna Lauluväljakul -

hoolimata tormisest ilmast meile kõigile fantastiline finaali. Kolmeteistkümnel korral tõdesime, et armastus on just nende kümnete tuhandete inimeste värvi, kes meiega südamest tulevaga innuga soojust õhkudes kaasa laulsid ja puhuti, kui süda seda nõudis, üksteist hoides vaikides seisatasid. Meiega üheks said rõõmus ja kurbuses. Mina ja mu lavakaaslased oleme õnnelikud ja tänulikud nende kolmeteistkümnelt õhtu eest, mis andsid usku ja kinnitust, et "sageli

Heli Lääts ja Vello Orumets

on elu ise armastus!" Poeet-ajakirjanik Enda Naaber, kes on loodusega sinasõber, tunneb nii ja ütleb nii. Olen kindel, et nüüdsest on tal vähemalt 13000 mõttekaaslast enam.

ARMASTUS - INIMESED - PÕLISPUUD

Kui tihti kõnnime me neist lihtsalt mööda. Aga kas pole mitte see just see, mis meil on täna nii asises maailmas vajaka. Etüüdide autori hingesuguluse vanema põlvkonna poetessi Minni Nurmega toob tahtmatult meelde värsiread:

Kui hea, et puud ei lähe minu kõrvalt ära - mu süda liialt nende küljes ripub. Ja aiman mingit üdset salapära, üht seadust, mis meid ühendama kipub.

Heli Lääts

Torupillimuusika on elujõuline

Tänavune aasta annab mitu põhjust pöörata tähelepanu meie ühele vanimale rahvapillile – torupillile. Möödus 25 aastat rahvamuusikaansambli **Torupill** asutamisest. Kümme aastat tagasi viidi Johannes Tauli algatusel läbi esimene torupillimängijate kokkutulek **Valga torupill**. 2.–3. augustil sai teoks I rahvusvaheline torupillimuusika festival **Lahemaa torupillipäevad '97** Palmises.

Sajandeid on Eestimaal mängitud torupilli. 1949. a. Stockholmis ilmunud raamatus "Vana-Eesti rahvas ja kultuur" kirjutas **Gustav Ränk**: "Viimati leidis selle mängijaid veel saartel" (lk. 158). Jutt on torupillist ja mineviku vormis, millest võib järeldada, et traditsiooni katkemine oli karm reaalsus. Siiski leidis Eestimaal mehi, kes ei jätnud torupilli vaid muuseumieksponaadiks ega vanu torupillilugusid sahtlisse kolletama. Need mehed on esmajoones isa ja poeg **Johannes ja Ants Taul**. Täna võib julgelt väita, et torupillimuusika elab ja areneb. Noorte mängijate juurdekasvu eest hoolitseb kindlalt Viljandi Kultuurikolledži rahvamuusikakateeder. Kuhugi ei ole kadunud ka iseõppimise traditsioon.

Lahemaa torupillipäevadest ülevaate andmine on mulle ühtviisi kerge ja raske ülesanne, sest olin nii korraldaja kui publiku

rollis. Päevade programmis olid mitmed kontserdid, roopilli valmistamise õpetus **Tarmo Kivisilla** käe all (huvilisi oli üllatavalt palju), simman publikule, torupillituba osavõtjatele ning seminar "Torupillimuusika erinevate rahvaste kultuuris". Avakontserdil mõisa ees esinesid kõik päevadest osavõtjad: 15 soolomängijat ja 8 rühma Eestist ning külalised **Lätist, Valgevenest, Hollandist ja Iirimaalt**. Kontserdid olid äärmiselt huvitavad, mitmekesised ja harivad ning seda tänu esinejate endi kommentaaridele, mis saatsid esinemisi. Mängutase oli kõrge nii eestlastel kui külalistel, see muutis esinemised muusikaliselt nauditavaks. Suursuguselt ja arhailiselt mõjusid eesti rahvatantsud torupillimuusika saatel kontserdil "Tants ja torupill" Lahemaa Rahvamuusikute ja Tarvanpää osavõtul.

Publikusimmanil hullutasid rahvast hilisööni **Ando Kiviberg & Sõbrad**, saatjaks sume augustiöö ja tiigil põlevad küünlad. Selleks ajaks, kui simman lõppes, oli pidu torupillitoas juba täie hoo sisse saanud. Mängiti ja tantsiti päikesetõusuni.

Teise päeva hommikul külastati Sagadi mõisat, mis oli tõeline avastus nii meile kui külalistele. Pargimängud kuulutasid torupillipäevad hakkavad selleks korraks läbi saama. Rongkäiguga siirduti jälle mõisa ette, kus toimus lõppkontsert. Lahemaa Rahvusparki direktor **Arne Kaasik** tänas osavõtjaid ja lubas

kahe aasta pärast uut kohtumist. Külalised said meeneks kaasa Torupilli–Jussi, mis puhkas laastukorvis heinte vahel. Lipu langetamisele järgnes pildistamine ja torupillitordi söömine, mis enne kojuõitu oli tõeliselt magus suutäis.

Kaunilt kõlasid torupillid Palmse mõisa pargis, võimendatuna kaunist ilmast, ümbrusest ja avarusest. Oli head muusikat ja koosolemise/musitseerimise rõõmu. Saatjaks jäi tõdemus traditsioonide jätkamise vajalikkusest ja torupillimuusika elujõust tänapäeval.

Üsna uskumatu võib tänapäeva turumajanduse tingimustes tunduda, et kogu korraldustöö tehti tasuta. Kaugel sellest, et ma pean seda õigeks, kuid tänu väärseks kindlasti. Torupillipäevad toimusid Rahvusliku Folkloorinõukogu egiidi all ja neid korraldasid Lahemaa Rahvuspark, Lahemaa Rahvamuusikud, Tarvanpää Selts ja Eesti Rahvakultuuri Keskus. Teaduslik konsultant ja seminari korraldaja oli **Igor Tõnurist**. Rahaliselt toetasid ka Eesti Kultuurkapital ja Kultuuriministerium.

Anne Ojalo

TORUPILLI ELUNIIT OLI KATKENUD

Igor Tõnuristi kirjutustes eesti rahvapillidest oli viimati Muusikalehes huvitav (kahjuks liigagi konspektiivne) lugu torupillist (ML nr. 6, lk. 17 – toim.). Selles on üks lause, mis tõi mulle midagi meelde. Igor kirjutab: "Aastal 1970, st hetkel, kui Eestis leidis vaid üks mees – Olev Roomet, kellel oli ehtne torupill ja kes õppis seda vanalt pillimehelt, sai torupilli peaaegu katkev eluniit (müü sõrendus – V. T.) tugeva ergutussüsti tol ajal korraldatud torupillikursuse kaudu...!"

Meenutan juhtumust oma loomingukses tegevuses. 1968. a. kutsus Leida Laius mind kaastööle oma filmi "Libahunt" juurde. Filmi toimetaja **Lennart Meri** õhutas mind kasutama filmi algepisoodis (jaanikupildis) võimalikult ürgseid helisid, nagu toru- ja parmupill. Sattusin mõttest hoogu ja asusin neid pille otsima, sest kuidas sa pillile kirjutad, kui pole seda ligidalt näinud ega katsunud. Aga oh imestust – mul ei õnnestunud Eestis 1968. aastal leida ühtki torupillimeest ega parmupillurit. Muidugi oli minugi esimesi käike Olev Roometi juurde Raua tänavale – see mees oli mulle tuttav Emesaksa koorist, kus ta laulus "Mind kutsuti pulma" mängis ka torupilli. Ja mis selgus – ka temal polnud enam torupilli, säilinud olid vaid selle "pulgad" – mõned bassitorud ja sõrmiline (= roopill). Kutsusin siis Olev Roometi kinostuudio helisaali, kus ta puhus – suu peal (!) – nii bassitorude erinevaid toone kui ka mõne etteantud motiivi sõrmilisel. Omavahel need ei häälestunud, aga sellest saigi filmimuusika tolle katkendi omapära. Tegin saadud motiividest terve "partituuri" ehk graafiku, mille järgi me

**Olev Roomet valmistumas roopillil
Ernesaksa juubeliplaadil lindistamiseks**

koos kannatliku helioperaatori **Roman Sabsaiga** mängisime 10–lt või 12–lt helirealt (ei mäleta enam) kokku oma täiesti ebarütmilise "torupillisümfoonia". Pidi arvestama ka filmi tegevust. Kuskil on "partituur" alles.

Niisiis võin väita, et 1968. aastal polnud torupilli eluniit "peaaegu katkev", vaid see oli

tegelikult katkenud, torupill Eestis oli n.-õ. kliinilises surmas. Ma ei tea, mis täpselt edasi sai, kas Olev Roomet meie filmi mõjul oma torupilli taastas või tehti see kellegi poolt talle ülesandeks, nagu tollal asjad käisid. Mäletan vaid, et alustati torupillide "tööstuslikku" tootmist – nende tuulekotte valmistati mingist kummisegust ja küllap see toimuski 1970. a. tantsupeo ettevalmistusena, millest kirjutab Igor Tõnurist. Kas need pillid ka tegelikult kõlasid või olid vaid dekoratsioonuks, mängis aga Olev Roometi "ehtne torupill", seda ma ei tea. Nii aga sõlmiti **katkenud** eluniit uuesti kokku.

Peaaegu sama lugu oli parmupilliga. Polnud ei pilli ega pillimeest. Pilli laenas mulle täiesti "kuritegelikult" Neeme Laanepõld Muusikamuuseumist. Viisin selle salaja taskus ümber nurga Kinostuudiosse ja "plõnksutasin" ise mikrofonile ees, kuidas oskasin ja kuidas Neeme mulle ette oli näidanud. Kunagi oli mul selles asjas ka Igor Tõnurist ise abiks, aga kas see oli sel korral või kunagi hiljem (vist hiljem, näiteks nukufilmi "Verine John" ajal)? Ka selle pilli saatust on olnud edaspidi õnnelik – oleme saanud kogemusi teistelt rahvastelt, nagu torupilli puhulgi. Ja lõppude lõpuks – nüüd saab neid pille õppida täiesti kõrgprofessionaalsel tasemel Viljandis.

Kui me kõneleme sellest, et vana regilaulu ei ole võimalik olemuslikult ja esialgses funktsioonis taastada, mis on tõsi, siis see ei käi uue pillimuusika kohta, nagu näitab eelnev jutt. Ja nagu Ando Kiviberg viimasel noortelaulupeol ülalt dirigendipuldist demonstreeris, kui tuld toodi.

Veljo Tormis

LEEDU OOPERIPRIMADONNA PÕRM KODUMAA

MULDA

Leedu sõjaeelse ooperiprimadonna Vince Jonuskaite-Zaunieme põrm maeti 15. augustil Petrasiaunai kalmistule Kaunases. Üm tema tuhastatud põrmuga toodi Santa Barbara linnast Californias.

Sõja eel õppis V. Jonuskaite-Zaunieme Berliinis, Roomas ja Milaanos, andis kontserte Tallinnas, Riias, Prahlas ja Pariisis. 1944 emigreerus ta Saksamaale, sealt edasi USA-sse, kus jätkas aktiivset kontserditegevust.

ELTA - ETA

ETENDUS ON KENA, AGA OOPERIMAJAST VÄLJA

EI SAA

Prantsuse revolutsiooni 200. aastapäevaks 1989. a. valmis kunagise Bastille vangla kohale suur, moodne ooperihoone. Selles on ainuüks koridore 35 km, saal mahutab 2700 inimest. Tollase Prantsusmaa presidendi Francois Mitterrandi idee kohaselt pidi Bastille'i Ooper oma suhteliselt odavate piletihindadega aitama kaasa ooperikunsti nautijate arvu kasvule. Selle maja praegune aastaeelarve on 850 miljonit franki (180 miljonit USD), millest riiklikud subsidiumid moodustavad 560 miljonit (90 miljonit USD).

9. augustil etendati Bastille Ooperis Verdi "Rigoletto". Etendus oli suurepärase. Eriti võimsa aplausi pälvis külalissopran Ruth Ann Swenson USA-st. Pärast etenduse lõppu ei pääsenud aga publik ooperihoonest välja. Rahvas rändas mööda lõpmatuid koridore kolme kodeeritud lukuga ukse vahet - kõik olid suletud. Kui üle tunni oli möödunud, leidis üks külastaja punase avaritelefoni. Helistamise peale tulid kohale tuletõrjujad, kes aitasid publikul majast välja pääseda.

Reuter - ETA

ÕUKONNALÕBUSTUSEST NÜÜDISAEGSEKS

ŠOUKS

Edinburgi festivalil kanti taas ette Jean Philippe Rameau ooper-ballett Platee, mida esmakordselt etendati Prantsuse õukonnas Versailles's 1745. a. Selle laulu, tantsu ja vaatamängu segu aluseks on kummaline süžee, kuidas Antiik-Kreeka jumalad teevad nalja soos elvate loomade kallal. Ameerika tuntud trikikoreograaf Mark Morris ja trikikunstnik Isaac Mirrahi on sellest kujundanud nüüdisaegse värvikireva superšou tantsivatest konnaedest, ekssootilistest lindudest, paarituvatest kilpkonnadest ja roomavatest maduist. Mirrahi sõnul võlus teda tüki totakus, mistõttu pole tal oma fantaasia rakendamiseks mingeid piire.

Reuter - ETA

PAUL MC CARTNEY KIRJUTAS SÜMFOONIA

Paul Mc Cartney kirjutas 75-minutilise sümfoonia "Seisev kivi", mis tuleb Londoni Royal Albert Hallis ettekandmisele 14. oktoobril. Mc Cartney esimeseks süvamuusikateoseks on 1997. a. ettekanud oratoorium, loodud dirigendi Carl Davise nõuandeid kasutades. See kukkus läbi. Seekord ta võõrast abi ei kasutanud.

Sümfoonia esiettekandega tähistatakse ühtlasi 40 aasta möödumist Mc Cartney esimesest etteastest levimuusikuna koos John Lennoniga ansambelis The Quarrymen. biitlite eelkäijas.

Reuter - ETA

RAUTAVAARA OOPER ALEKSIS KIVIST

Savonlinna ooperifestivalil esietendus Retreti kunstikeskuses Eino-Juhani Rautavaara uus ooper Aleksis Kivist. See on valminud Kivi 125. sünniaastapäevaks nimelt selles hoones ettekandmiseks, et oleks "kivi kivis". Ka olid heliloojale ette teada solistid eesotsas peaosatäitja Jorma Hynnineniga ning ta arvestas nende hääliseärasusi. Rautavaara soovil oli orkester väike, sümfooniaorkestri parimatest kokku pandud kammeransambel Classic Stars. Kasutati A. Kivi lemmiklaule. Tegelaste hulgas on ajalooliselt tuntud isikuid, nagu J. L. Runeberg. Ooperis on kolm tasandit: soomlus, omaaegne külamiljöö ja metsafiktsindus.

Kuna ooper on mõeldud ettekandmiseks vaid kaljukoopas, etendati seda Retreti kunstikeskuses tänavu vaid 4 korda ning kanti üle ka televisioonis. Järgmine kord mängitakse sama lugu Savonlinna ooperifestivalil 1999. a. 1998. aasta jääb finantsilistel kaalutlustel vahele.

STT - ETA

STOCKHOLMI LÄHISTEL MÄNGITAKSE OOPERIT

18. SAJANDI STILIS

Kaua aja järel pihnud sel suvel varakult välja müüdnud kõik piletid Drottingholmi suveteatrisse Stockholm lähistel, kuhu mõned sõidavad tunni aja jooksul paadiga üle Mälari järve.

Too suveteater on eriline sellepöolest, et ta on säilinud nii, nagu ta ehitati 1766. a. Teatri kõrgeriik oli kuningas Gustav III ajal, kes ka ise kirjutas

oopereid. Pärast ta mõrvamist 1792. a. vajus Drottingholmi teater unustusse, pääses nii järgmise sajandi tümberhitustest, kuid säilis külmas kliimas. Ta võeti kasutusele alles sel sajandil, säilitades vana miljöö. Kulisside taga on tuule ja tormi tegemise masin edasi-tagasi liikuva luugi näol, laudne pilv tõstab näitlejad lavale. Pealtvaatajate pingid on kõvad. Kõik see on säilitatud ka praegu, üks väheheid uuendusi on elektrivalgus.

Juunist augusti lõpuni toimub Drottingholmis 40 etendust, mängitakse vanu oopereid. Sel aastal oli repertuaaris üks maailma vanemaid oopereid, Jacopo Peri poolt 400 aastat tagasi kirjutatud "Euridike".

Reuter - ETA

KONTSERDID EI TOHI VASTUOLUS OLLA ISLAMI KOMMETEGA

Kuveidis avaldati ametlik teade, mille kohaselt on keelatud šariatiga vastuolus olevad kontserdid, või võib neid korraldada ainult litsentsi alusel. Täpsemaid määratlusi dokumendis pole.

Teatakse, et osa islamistlike parlamentaarsaadikuid nõudis selliste kontsertide täielikku keelamist, kuid see ei läinud läbi ja praegu kehtestatud süsteem on kompromiss. Vaatlejate arvates on litsentsid vajalikud kontsertideks, kus mehed laulavad naistele või vastupidi. "Kui naine tantsib kontserdil lava peal, on see kindlasti vastuolus meie traditsioonidega," ütles Kuveidi informatsiooniminister.

Reuter - ETA

KUS SURI GLENN MILLER?

Saksa ajakirjanik Udo Ulfkotte avaldas raamatu Saksa luureorganisatsiooni BND saladustest. Muuhulgas väidab ta, et teade omaaegse jazzikuulsuse Glenn Milleri surmast lennuõnnetusel on legend. Ameerika luure töötajad on hiljem teatanud, et ta suri hoopiski südameataki tagajärjel ühes Pariisi bordellis, kuid 1944. aasta jõulude eel ei sobinud selles teatada. BND kritiseeris U. Ulfkotte raamatut, väites, et see ohustab Saksamaa suhteid teiste riikidega ja osa informatsiooni selles ei vasta tegelikkusele.

AFP - ETA

RAHAANUMINE GALAKONTSERDIL

Royal Opera House Londonis läks kapitalremonti. Emme sulgemist korraldati seal galakontsert, kus oli kohal Londoni kõrgem salkkond. Galakontserdi lõpul pöördusid publiku poole ooperihoone juhid palvega muretseda puuduolevad 30 miljonit naelsterlingit rekonstrueerimise lõpuleviimiseks. Remondiks planeeritud 214 miljonit naelsterlingist suadi osa riigiloteriist, osa sponsoreilt, kuid 30 miljonit on ikka veel puudu.

Reuter - ETA

MIS PÕHJUSTAS BALERIINI SURMA?

Bostoni 22-aastane primabaleriin Heidi Guenther suri südameataki tagajärjel. Osa ta kolleegide ja sugulaste arvab, et algpõhuseks võisid olla juhtkonna vastuolulised korraldused toitumise osas. Kaks aastat tagasi sai 160 cm pikkune Guenther korralduse võtta 2 kilo kaalus maha -- 45 kilogrammi. Kui ema hakkas muretsema tütre tervise pärast, lubati tal natuke kaalus juurde võtta.

Reuter - ETA

VLADIMIR ASHKENAZY TŠEHHI FILHARMOONIA ORKESTRI PEADIRIDENDIKS

Selline leping 3,5 aastaks alates 1. jaanuarist 1998 kirjutati alla juba alguses. Ashkenazy, kes varem on olnud Londoni Kuningliku Filharmoonia dirigent, lahkub sel ajal ametist Berliini Sümfooniaorkestri dirigendina. Ühtlasi jõuab sellega lõpule Tšehhi orkestri peamegu kahe aasta pikkune peadirigendina elamine, pärast seda kui rahvusvahelise kaalutlustel sellelt ametikohalt vabastati sakslane Gerd Albrecht (vt. Ml 1996, nr. 2, lk. 7 - toim.).

Lepingu kohaselt peab Ashkenazy Prahlas viibima vähemalt 8 kuud aastas, juhtima seal 8 sümfooniakontserdi, samuti lindistama ning orkestri kontserdiresididel välismaal. Ashkenazy teatas, et ta kavatseb Prahlas viibida tõudvalt rohkem, süveneda orkestri igapäevaprobleemidesse, teha seal ümberkorraldusi ja muuta see üheks maailma parimaks.

Orkestri peadirektor Jiri Kovar ütles, et Ashkenazy on Tšehhimaas ammune sõber ning üks tema ajend Nõukogude Liidust liikumiseks oli Praha Kevade mahasurumine Nõukogude vägede poolt 1968. a.

Reuter - ETA

ESIMENE POPMUSIKA MUSEUM

Põhja-Inglismaa linnas Sheffieldis asuti looma maailma esimest popmuusika muuseumi, mis kavatsetakse avada järgmisel aastal. Muuseum läheb maksma 15 miljonit naelsterlingit (24 miljonit dollarit). Aastas oodatakse poolt miljonit külastajat.

AFP - ETA

Eesti Kontserdi hooaegadega on segane lugu. 1997/98. aasta hooaja bukletil lk 8 on esimene kontsert dateeritud 30. augustile (Hortus Musicus Rápina kirikus), maailmakuulsa katalaani soprani Montserrat Caballé, esinemist 14. septembril Estonia kontserdisaalis reklaamides (lk. 10) on aga lisatud "Eesti Kontserdi hooaja avakontsert". Hooaja lõppkontserdiks on märgitud Debussy "Pelleas ja Melisande'i" kontsertettekannet Pariisi ja Salzburgi ettekande solistidega peaosas 29. mail (ajakirjanduses on räägitud ka, et hooaeg lõpeb Detroiti sümfooniaorkestri esinemisega Neeme Järvi juhendamisel 19. ja 20. mail), kuid sellele järgnevad veel Tallinna XII Rahvusvaheline orelifestival, Pärnu Raemuusika festival (seekord on suudetud vältida ajalist ühtelangemist) ja Tallinna suvemuusika festival. Kas suvemuusika kontserdid kuuluvad hooaja sisse või ei kuulu, see bukletist ei selgu.

Kui aga mitte kirjatähte taga ajada, vaid vaadata asja sisuliselt, siis algab Eesti Kontserdi seekordne hooaeg kaks korda. Ametlikult, nagu öeldud, 14. septembril. Kuid samavõrra on alust alguseks pidada ka augustikuu keskpaika, kui toimusid Neeme Järvi juhendamisel Artur Kapi oratooriumi "Hiib" proovid ja ettekannet. Põhjust seda teiseks hooaja alguseks lugeda on rahas väljendatav soliidnes summas 16 miljonit EEK (üle 1 miljoni USD isegi praeguse kõrge dollarikursi juures) ja konkreetselt selle raha eest tehtud **kapitaalremondis** Eesti Kontserdi ruumides. Selle käigus rekonstrueeriti Estonia kontserdisaali lava, millele nüüd võib mahutada väga suure esinejate koosseisu, näiteks sümfooniaorkestri koos oratooriumikooriga, vahetati välja istekohad, tõstes nende arvu 1000-ni jne., jne. Sellest Eesti Kontserdi peasaali supermodernseks muutmiseks koos "jne., jne" avamisega oli tollal ajakirjanduses juttu ning seda siinkohal üle korrata pole mõtet.

Milline sisu siis vastab sellele uuele uhkele kuuele? Eesti Kontserdi juhtide ajakirjanikele antud suuliste ja kirjalike teadete põhjal mahub eelpoolmärgitud hooaja ava- ja lõppkontsertide vahele veel palju maailmanimega muusikute ja muusikakollektiivide (Gidon Kremer, Dmitri Baškurov, Jorma Hynninen, Rootsi Raadio koor jne.) esinemisi 19 niigist, millele idamaade osas lubatakse veel hiljem lisa. Esindatud on kõik naaber- ja Baltoskandia piirkonna riigid peale Läti ja Islandi. Kaugematest maadest puudub nimekirjast ainult USA, mis on ilme lapsus, sest eks tule Detroiti orkester sealt ja ka festivalil NYD '97 ei saada läbi ilma esinejateta Ameerikamaalt.

NYD '97 kõrval on veel 3 rahvusvahelist festivali: Barokipäevad, Orient '98 ja "Saxomania". Barokipäevad on igaaastane ettevõtmine, kuid kahe aasta tagant

korraldatavad NYD ja kolme aasta tagant toimuv Oriendi-festival on seekord langenud samale hooajale. "Saxomania" on jätk mullu alguse saanud ühe-pilli-festivalile: mullu klavessin, nüüd siis Eestiski väga populaarne (leidub meilgi rahvusvahelise tasemega esinejaid, mullu võitis Con briol Virge Veldi) saksofon.

EESTI KONTSERDI HOOAJA KAHEKORDNE ALGUS

Sarju on 9, neist suur osa vanad tuttavad: "Tippmuusikuid", "Klassika pärle", "Raejazz" vokaalsolistidele ja keelpillikvartettide sari, "Suur Muusika-akadeemia". Selle dirigent Andres Mustonen on ühtlasi Hortus Musicuse esotsas ning juhib veel ühte sarja – Hortus Musicuse 25. hooaja tähistamist 25 kontserdiga 15 Eestimaa paigas. Mulluse Vox Nova jätkuna võib käsitleda NYD Ensemble'i sarja "City life – kuula elu suurlinnas", mis on pühendatud maailma nüüdismuusikale, esijoones minimalismile, kesken- dades USA helilooja Steve

Vaade Estonia kontserdisaali renoveeritud saalile ja lavale

Reichi loomingule. Uus on oratooriumite sari, milles saab tuleristsed Eesti Kontserdi Oratooriumikoor – uus lepingulisel alusel töötav kollektiiv, mis koosneb põhiliselt Tallinna Pedagoogilise Ülikooli naiskoori ja RAM-i lauljatest. RAM-il endal, kelle direktoriks on nüüd koori veteran ja suur entusiast Vello Mäeots, on samuti mitmekülgne hooaeg ja auahne plaan end maailmas tuntuks laulda ainukese tõsiseltvõetava professionaalse meeskoorina.

Oma uut hooaega eelreklaamides omistab Eesti Kontsert suurt tähelepanu veel kahele asjaolule.

Esitaks – kontsertide arvu suuremine ja nende **geograafia avardumine**. Kui hooajal 1995/96 anti 504 kontserti ja 1996/97 548, siis seekord öeldakse, et nende arv tõuseb üle 700. Neist on planeeritud Tallinnasse 108, teistesse Eesti paikadesse 250, pluss 230 põhiliselt väljaspool pealinna toimuvat loengkontserti. Neid arve kokku liites jääb 700-st küll 12 puudu, kuid aritmeetilist reklaamiviga loodab EK ilmselt parandada aasta jooksul lisanduvate kontsertide arvel. Kontserte lubatakse anda 40

paigas, peamised – Tallinn, Tartu ja Tõrva – on tähestikus üksteise järel. On Eesti Kontserdi päevad Viljandi maakonnas, Paide Raemuusika ja suvel jälle Pärnu Raemuusika. Võib eeldada, et mõni paik on siin samuti unustatud, nagu USA külalisesinejate asukohamaade puhul. Paari viimase aasta jooksul tehtud töö kõigi maakondade haaramiseks on peaaegu lõpule viidud: Raasiku näol on haaratud ka Harju, ainult Raplamaa on tühi.

Teine suund – **eesti oma muusika ja muusikud**. Deklareeritakse, et rohkem kui neljal viiendikul kontsertidest "on lava täielikult või valdavalt kodumaiste muusikute päralt". Lisatud nimekirjas on üsna palju noori andekaid interpreete – EK on püüdnud arvestada ilmselt selles osas tema arvel kostnud kriitikat. Lisandunud on poolprofessionaalseid kollektiive, näiteks Ellerhein ja Tallinna Poistekoor.

Eesti heliloomingu osas on ära märgitud 4 suunda: resideeriva helilooja Heino Tambergi ja tema õpilaste looming, eesti autorite moderne looming NYD-festivalil ja "City Life" sarjas, Toomas Trassi, "Passion of St. Luka" oratooriumide sarjas ning oodatav lisa Eesti suurvormi varamusse konkursilt Eesti Vabariigi 80. juubeliks. Muus osas piirduakse ainult mitmete nimede täpsustamata mainimisega.

Kui samast vaatenurgast läheneda **Estonia Teatri** ja selle Talveaia kavale septembris–detsembris 1997, on pilt kurb. Ainus algupärane on välismaise teose ainetel kirjutatud Tõnu Raadiku muusikal "Puhh". Samalaadne E. Tambergi "Cyrano de Bergerac" on küll bukleti reperutaari nimekirjas sees, kuid ühtegi etendust pole planeeritud. Kõik neli uuslavastust on maailmaklassikast.

T. MALRSROOSI FOTO

Ometi on teada, et Estonia Teatrit arvestades on eesti autorid kirjutanud. Muusikaleheski on ära märgitud Kaljo Raidi "Tulised vankrid" ja Ants Sõbra "Polkovniku lesk". Estonia Teatri juhtkond jätkab nii pealaval kui ka Talveaia suunda, mis väljendus mõne aasta eest Boriss Körveri "Laanelille" ärakeelamisena, vaatamata suurele publikuhuvile. Ja seejuures taotletakse veel rahvusoperi nimetust! Selleks ei piisa ainult ruumide renoveerimisest. Niisugusel originaalsel kursil ei ole ühegi Eesti naaberriigi ega vist ühegi maailmamaa rahvusoperi.

Hooaja kahe alguse vahel

Augusti teises pooles toimus vastrenoveeritud Estonia Kontserdisaalis ja teistes Eestimaa kontserdipaikades suurejooneline muusikapidu **TALLINNA SUVEMUUSIKA FESTIVAL**, kus esinesid väga heatasemelised interpreedid. Ühtekokku toimus seitse kontserti, millest kolmel sai publik kuulata kolme välismaist orkestrit. Vaatamata kuumadele suvelõpu ilmadele jagus kuulajaid kõigile kontsertidele piisavalt. Anname siinkohal ülevaate vaid Tallinnas toimunud.

Tallinna suvemuusika festivali avakontsert oli mastaapne. Enam kui viiekümneaastase vaheaja järel kõlas Estonia Kontserdisaalis **Artur Kapi oratoorium "Hiob"**. Neeme Järvi taktikepi all osalesid

Artur Kapp

ettekandel solistid Urve Tauts, Taimo Toomast, Mart Mikk ja Mati Palm, RAM, Oratooriumikoor ja Eesti Poistekoor ning ERSO koos organist Ines Maidrega. Tähelepanuväärne muusikasündmus tõi vastsetl soliidsema ilme saanud kontserdisaali Eesti kultuurielule koorekihi, oma kohalolekuga austas esitust ka president Lennart Meri.

Kontserdi patroon Tunne Kelam tõi avatervituses seose Hiobi-loo ning eesti rahva kannatusaja vahel, rõhutades Piibli sõnumi aegumatust. Teose korrigeeritud ja esituseks ette valmistatud Vardo Rumessen märkis kirjallikus saatesõnas ka helilooja enda katsumusterohket elusaatust ning sügavalt usklikke eluvaateid.

Vana Testamend Hiobi raamat on oma põhiteema ning tegelaskujude kontrastsuse poolest oratooriumiks igati sobiv süžeealine algmaterjal. Julius Kaljuvee poolt Piibli erinevatest osadest kokku pandud libreto kirjandusliku rikkusega ei hilga ning nõudis

esituseelset redigeerimist. Kuna Artur Kapi eesti keele kasutamine ja oskus olid piiratud, võib teoses kuulda hulgaliselt muusika rütmist tingitud tekstimoonutusi.

Nii helikeelelt kui väljendusvahenditelt on "Hiob" vaheldusrikas, olles otsekui sünteesiks helilooja isikupärasust ja rohketest stiilmõjudest.

Kapi orkestrikäsitlus on romantiline, sisaldades juhtmotiivide kasutamist, eri vastaspooluste — hea ja kurja — karakteriseerimisel, samuti mõneti traditsioonilisi lahendusi helimaalingute loomisel (äikese ja tormi, taevase atmosfääri kujutamine). Just muusikalise materjali vähene isikupärasus (arvestades, et A. Kapi loominguline hulgas on ka äärmiselt mõjuvõimsaid teoseid) jättis siinkirjutaja elamuseta, vaatamata N. Järvi ja ERSO nauditavale koostööle.

Teose bachilikud retsitatiivid on napid nii meloodikalt kui ka harmooniliselt arenduselt; lauljate põhiliseks eneseväljendusvormiks sai siin teksti emotsionaalne dramaatiline tõlgendamine, mis lisas küll esituse ooperlikku atraktiivsust, rõõvis aga kohati laulja intonatsioonilise täpsuse. Viimane probleem häiris Taimo Toomasti puhul nimitegelase rollis.

Oratooriumi koorinumbrites Kapi loomevaim otsekui ärkas, tulemuseks mitmeid hoogsaid ja meisterlikke polüfoonilisi arendusi ning suurejooneline lõpukoor väarikas esituses.

Dirigent Neeme Järvi vormis teosest tasakaalustatud, loogilise terviku ning meelitas mängijailt-lauljailt välja emotsiooni- ja energiarikka esituse.

Imbi Laas

Beethoveni 9. sümfoonia seekordse ettekande märksõnaks võiks olla tempoline vabadus. See oli küll väga võluv kohtades, kuhu ta sobis, kuid mõningates lõikudes jättis **Mustoneni** tõlgitus pisut ülemäärast närvilise mulje.

21. augustil esines Estonia

Kontserdisaalis **Hollandi Rahvalik Noorte Sümfooniaorkester** Friedemann Layeri juhatusel. Seda, et tegu on kõrgetasemelise muusikakollektiiviga, võis arvata juba pärast avalugu, milleks oli H. Berlioz'i avamäng "Rooma kameval". Liszt'i 2. klaverikontserdis sooleerinud itaalia pianist Igor Roma võlus kuulajaid hästi läbimõeldud vormidramaturgiaga, mis oli dirigendi ja solisti koostöö heaks näiteks. Hollandi helilooja Kettingi teoses "Vem sobre os mares" oli küll põnevaid lõike, kuid vormitervik kippus käest kaduma.

Väga sobivaks ja noortepäraseks looks oli M. Raveli 2. süit balletist "Daphnis ja Chloe". Selle viimane osa tuli publiku sooja vastuvõtu tõttu ka kordamisele.

Tallinna Poistekoori kontserdile 27.

augustil Niguliste kirikusse oli tulnud arvukas publik. Kontserti raamis sobilikult üks C. Kreegi vaimulik rahvaviis, mida lauldes koori liikmed kirikusse tulid ja hiljem sealt lahkusid. Koori kuulates tabasin end mõttelt, et maailmas on üsna

vähe sellist koorimuusikat, mis on originaalis kirjutatud poistekoorile. Kuigi häälte ulatus on enam-vähem sama, on tämbrierinevuselt täita siiski väga suur roll. Seetõttu mõjuski veidi häirivalt — ja seda eriti nii hästituntud koorimuusika puhul, nagu on Tormise oma — kui originaalis segakoorile loodud lugu esitatakse poistekooriga. See oleks nagu flöödisonaadi mängimine klametil.

Kontserdil kõlas palju kaunist koorimuusikat heas esituses. Sobilikud olid ka spirituaalid, mida esitati kontserdi lõpuosas ja mis näitasid Tallinna Poistekoori oskuste erinevaid tahke ka neile välismaalastest kuulajale, kes seda koori võib-olla esimest korda kuulsid ja kes moodustasid publikust peaaegu poole.

28. augustil said Estonia

Kontserdisaali tulnud inimesed kuulata põhjanaabrite esindusorkestrit. **Helsingi Linnaorkestrit** juhatas Leif Segerstam. Väga konservatiivselt valitud kava valmistas mulle väikese pettumuse. Väga oleks tahtnud kuulata midagi soome nüüdismuusikast, kasvõi dirigendi enda loomingust, kes on (nagu kavalehelt võis lugeda) 21 sümfoonia autor. Nii nagu Tobias, Tubin ja Pärt ei ole ainukesed eesti heliloojad (milline arusaam meil valitses 4–5 aastat tagasi ja praeguseks on hakanud õnneks veidi murduma), ei ole ka Sibelius ainuke soome helilooja.

Kui aga igihaljast klassikat juba mängida, siis tuleks seda teha paremini või omanäolisemalt kui varem on tehtud. Kumbagi polnud märgata aga ei Raveli "Valsis" ega "Boleros", samuti Sibeliusi I sümfoonia. Siiski paneksin Segerstami dirigenditööle "4+", sest olen kuulanud nendest tuntud teostest ka palju nõrgemaid tõlgitusi.

Festivali mauspalaks kujunes minu jaoks selle viimane kontsert 30. augustil, kui **Hollandi Raadio Kammerorkestrit** juhatas Arturo Tamayo. Maailma nüüdismuusika ühe tippkollektiivi kavas oli ka uus teos eesti autorilt — Mari Vihmandi "Aknad unustatud maastikule". Vihmandi teost kuulates tekkis kujutusplilt jalutuskäigust ebamaisesse aeda, kus on asju, mida suudab välja mõelda vaid fantaasia. Selle põhiliselt kõlaväljatehnika abil komponeeritud teose puhul oleks kaotanud tema vorm, kui poleks olnud kaunist poeetilist pealkirja, mis laskis kohe tekkima hakata erikummalistel fantaasiapildidel.

Järgmiseks ettekantavaks teoseks oli hiljuti manalateele läinud hollandi nüüdishelilooja Ton de Leeuw'i "Sakraalsed tantsud" ("Dances Sacres"). Selles peaaegu poole tunni pikkuses oopuses võlusid mind kaks asja: vormiline selgus ning solisti ja orkestri vahel tarvitusel olnud erinevatest tempodest tekkinud põnev rütmika. Ülitäpse ja samas emotsionaalse klaveripartii esitas solistina esinenud David Kuyken.

Kontserdi teises pooles ette kantud hollandi autori Keurise Sümfoonia D-duur oli neoklassitsistlik teos ja meenutas mõnevõrra E. Tubinat.

Aaro Pertmann

Sporti poole pealt jäi äsjane suvi Eestis nigelaks. Rekordid tulid hoopis muusikas. Selle jaoks pole küll olemas objektiivseid mõõdupuid. Kuid fikseerida saab pealtvaatajate arvu. Sealt need rekordid saadigi. Kaks, mis kõigi infokanalite kaudu igatühele teada, ja kolmas, millest oli juttu vaid Jõgevamaa lehes Vooremaa ning mis on vast kõige väärtuslikum.

70 tuhat inimest Tallinna Lauluväljakul Michael Jacksonit kuulamas ja 16 (mõnedel andmetel 18) tuhat müüdnud piletit

Võru-Tamula üritusele, millel kokku olnud 25 000 kuulajat-vaatajat.

Millest need rekordid räägivad? Kuigi piletid olid juba ette ära ostetud, mängis oma osa kindlasti 22. ja 23. augusti (nagu peaaegu kogu suve) soodne ilm. Teiseks — ja seda oli juba varasemate suveürituste puhul märgata — on Eestis olemas nüüd piisavalt inimesi, esmajoones nn. kuldset noorust, kes igal nädalavahetusel kihutavad autoga (kas oma teenitud rahaga või võlgu ostetud, pole tähtis) üksipuha millisesse Eestimaa punkti, kus

on hästireklaamitud üritusi. Selles osas oleme me nüüd juba kindlalt Euroopas, kui mitte Ameerikas. Mis muidugi ei tähenda, et oleme saanud amerikkaks. Vaesuses elab veel väga suur osa inimesi ja tiisikuski on tagasi tulnud. Mitte ainult tasku oma, vaid see päris ehtne.

On muidugi rõõmustav, et need rekordid kuuluvad muusika valdkonda. Kuid Eesti Kontserdi produtsent

Muusika, šou,

Peeter

Vähi kujutas ikka vist meie arengut ülearu kenana, kui ta ajakirjanikele väitis, et ta oleks palunud viie aasta eest saata vaimuhaiglasse inimese, kes oleks talle ennustanud rohkemate inimeste kogunemist kuskile provintsi barokkmuusika kuulamisele kui Rocksummerile, aga nüüd on see aeg käes. Sest ilmselt ei toonud Võrusse nii palju inimesi kokku esmajoones ei Händeli muusika, ERSO ega isegi Eri Klasi nimi,

vaid tulevärk ja pillimäng järve peal, st vaatamäng, šou. Ning Michael Jacksoni kontserdile tema nimi ja samuti etteatunud vaatamäng. Huvilisi vooris isegi Lätist ja Leedust nii palju, et Eesti piiri puutumatus valvajail oli probleeme kuhjaga.

Led Seppel kirjutab Kultuurimaas: "Händeli Veemuusika pole muusikaline suursaavutus, samuti nagu Jacksoni lood... Otse ütelduna — kommers." Samas ta lisab: "Tutvust klassikalise muusikaga pole kunagi mõtet alustada umbes pooltühjas saalis viuli- või klaverikontserti kuulates. Alustuseks sobiks ideaalselt kommerslik (so. vaatamänguline) ja eelkõige lõbuks loodud muusika."

Leidub vist vähe vastuvaidlejaid sellele, et rekorditepüstitamisel etendasid suuremat osa šou ja nimi kui muusika ise. Küll aga lähivad kuulajat-vaatajate arvamused otse diametraalselt lahku küsimuses, kumb oli ikka väärtuslikum. Kärt Karpa Eesti Päevalehes on otse teismelises vaimustuses Michael Jacksoni lauludest. Jaak Allik, Rein Veidemann ja Paul Himma rõhutavad Sõnumilehele intervjuud andes "megatähe"

Augustis oli ka häid kontserte

Supellinna Pärnut küll kultuuriloiduses süüdistada ei saanud, pigem ületas pakutav puhkajate rannamõllust järele jäänud energia piiri. Juba **PÄRNU RÄEMUUSIKA FESTIVALI** avaõhtule Stravinski "Sõduri loo" kirevale etendusele kogunes nii vähe publikut, et see mahtus koos esinejatega — NYVD Ensemble'i ja Von Krahl Teatri näitlejatega — ilusasti lavale.

P. Jalakase lavastuses on kasutatud muinasjutule väärilisi nippe: näitlejad mängivad kord ise, kord juhivad ennast nukkudena maastikul ja ruumides; kõike seda võib jälgida nii "natuuris" kui ka videoekraanilt. Tegevustikku, mis ühteaegu koomiline ja õpetlik, saadab O. Eltsi dirigeeritav seitsmeliikmeline ansambel. Sõdurit, Saatanat ja Printsessi iseloomustavad marsid ja tantsud hoogsalt meeleolukas esituses väärinuksid suurematki tähelepanu kui see raasuke, mis jäi üle mitmeplaanilise tegevustiku jälgimisest. Kummatigi vaimustas M. Halliku viiulipartii, mis saatis Sõduri hingeks kehastunud viuli etteasteid.

Festivali teise päeva kahel kontserdil kõlas barokkmuusika: Eliisabeti kirikus esines **Euroopa Ühenduse barokkorkester**, Rækojas barokktrio II Dolcimeto Köln.

Euroopa maade konservatooriumide lõpetanuile barokialast koolitust ja esinemisi võimaldav ettevõtmine sai alguse 1985. a., kaks aastat hiljem liitus kollektiivi viga Roy Goodman, kes on nüüdseks kujunenud just 17. sajandi muusika suurepäraseks interpreteerijaks.

Barokkpillidel mängiva kollektiivi peamiseks trumbiks on imepuhas ja tasakaalustatud

kõlapilt, eriti kaunis just puhkpillide poolel. Goodmani nägemusega Vivaldi, Telemanni ja teiste tõlgitsemisel ei pruukinud mitte alati jäägitult kaasa minna, kuid kahtlemata kätkes see hulga värve ja särtsakust.

Barokkmuusika küll, aga hoopis intiimsem, kõlas plokklöödist, barokktšellost ja klavessiinist moodustuvalt **trio**lt. Noorukesed Katja Beisch,

Brahmsi "Armastuslaulud" Kuressaares esitasid Pille Lille, Marika Sutt, Mati Turi ja Tarmo Siid

Doris Runge ja Gösta Funck leidsid üksteist Kölni Muusikakõrgkoolis 1994. a. ja näib, et see oli õnnelik leidmine — peenetundelistelt ja stiili süüvinud muusikutelt võib oodata suuri saavutusi vanamuusika toomiselt kontserdilavadele: kava esimene pool pühendatid H. Purcellile, teine selle inglise suurkuju kaasaegsete loomingule.

Baroklikult jätkasid kolmanda päeva õhtul ka viuldaja Florian Meierott ja organist-klavessiinist Stefan Palm.

Stuttgardis ja Karlsruhe hariduse saanud Meierott on muide salvestanud J. Räätsa Viulistikontserdi ja kavatseb sama teha U. Sisaski töösolevaga. Uue muusika kõrval tunneb viuldaja suurt huvi vanamuusika vastu ja on selles valdkonnas tegemas julgeid ja põnevaid samme. Kuigi Bach'i Partitas d-moll ja Sonaadis a-moll kuulus veel üksikuid juhulikke lahendusvariante, jäi üldmulje väga kõitvaks ja mõtteidärgitavaks.

S. Palmi pedaalklavessiin korjas vähese publiku esiridadesse, sest kes ei tahtnuks näha, kuidas ikkagi mängitakse haruldast ajaloolist pilli! Väliselt nagu orelit, kuid jalgade abil helisema tõmmatud keelte bassiefekt jäi suurele pillile muidugi alla. Palm oli seadnud Bach'i Viulistikontserdi E-duur väga oskuslikult; efektselt kulges Sinfonia Kantaadist nr. 29 (tuntum Prelüüdina viiulipartiitast E-duur), kujutusrikkalt Fantaasia ja fuuga a-moll.

Festivali igas mõttes uhkeimaks ettevõtmiseks võis pidada Beethoveni 9. sümfooniat Vallikäärus, kuhu A. Mustoneni Akadeemilist koori ja orkestrit, Pärnu Linnaorkestrit ja soliste P. Lille, J. Melnikovat, A. Hirvonenit ja T. Wallströmi tuli kuulama meeldi vait palju, kuigi veidi rahutult publikut.

Mustoneni ammu alustatud sari sai nüüd kroonitud tööpoolest väänkalt, näitamaks dirigendi küpsust, loomingulise protsessi omapära ja vabadust. Kuigi vabaõhulava akustika jättis üksikute pillirühmade püüdlused "omapäi" ja laskis kompaktselt kõlada vaid *tutti*'t ja vokaalseid löike (mikrofonid!), ei moonutanud see asjaolu sügavaid probleeme lahkava ja heroilise apoteoosini küündiva suurteose esitust.

professionaalsust. Tiit Kusnets ja eriti Linnar Priimägi Postimehes on hoopis kriitilisemad. Priimäe sõnul on Jacksonil stagneerunud imidž.

Kuid see–eest imetleb ta šõud. "Tehniliselt jääb Michael Jacksoni ülesastumine lauluväljakul ületamatuks" jne. Vastupidiselt on intervjuueeritavad Sõnumilehes kriitilised just lavastuse pom-pöössuse, vähesemõitu vaimukuse, igavust esilekutsuvate korduste jne.

üle. Ühed ütlevad, et detailselt läbimõeldud lavastus ei lasknud Jacksonil end muusikas loomulikult avada, teised on vastupidisel arvamusel.

Kuigi võrulaste lavastuse põhiidee kiidetakse heaks, on selle teostuse üle nurinat parasjagu. Mitte ainult sellepärast, et ettenägematutelt asjaoludel jäi ära ilutulestiku lõpp, mis Eri Klasi arvates oli just hea: rohkem sai tähelepanu pöörata Händeli muusikale. Mitte ainult ka sellepärast, et odavamaltel kohtadelt polnud peaaegu midagi kuulda, mis Võrumaa Teataja andmeil tegi peakorraldaja Peeter Laursoni meele

tagantjärele kõige rohkem mõruks: keegi oli kõlarid valesse kohta ümber paigutanud. Leonhard Lapini (Postimees) arhitekti silma jaoks polnud Võrus ruumi organiseerimist ega visuaalset kontrolli ollagi.

Kriitikanooli oli ka publiku aadressil. Mõned on pannud pahaks vaesematele, et nad Võrus trügisid rikkamate mängumaale,

rekordid

kuna nende kohtadel polnud kuulda midagi.

Gerda Kordemets Sõnumilehes on aga pahane sektori 1 prominentide peale, kes avasid pauguga vahuveinipudeleid ja kelle juures "domineeris tarbijalik vaim, muusika oli teisejärguline".

Kolmas rekord püstitati 8. augustil Põltsamaa lossihoovis, kui seal Andres Mustonen juhatamisel kanti ette Beethoveni 9. sümfoonia. Vooremaa annab edasi Eesti Kontserdi peadirektori Toivo Tuberiku sõnad, et seal

oli vististi Eesti kõigi aegade arvukaim publik ühe sümfoonia ettekandel: silma järgi hinnates 1200–1400 inimest. Arvuliselt pole see muidugi võrreldav Tallinna Lauluväljaku või Võru–Tamula rekorditega. Kuid see oli süvamuusika suurteos ja ette kantud ilma igasuguse šõu elementideta, kui mitte arvestada seinale projitseeritud Beethoveni portreed.

Kontsert oli aga ainulaadne sellepõllest, et "keelpillidele sekundeerisid lossiplatsi kohal parvena tiirlevad pääsukesed ja lõõkpillirühma täiendasid lossitornis nokki plagistavad kured". See pani mängijad muigele, kuid koos klassikalise muusikaga assotsieeruva lossiohkkonnaga andis ettekandele eriti põneva lokaalse värvingu, mida on võimatu edasi anda hiljem kontserdi mahamängimisel raadios ja televisioonis.

Muidugi etendas ka Põltsamaal oma osa suurepärase ilm, kuid šõuta süvamuusika tippteose ettekandjate kuulajaterekord paneb mõningase kahtluse alla eelpool toodud väite, et teiste rekordite peapõhjus oli sensatsioonile orienteeritud vaatamängulisus. Võib-olla on tõesti tõusnud ka Eesti rahva huvi professionaalse muusika vastu.

Refereeringute hulka pudendas mõne oma mõtte

Herbert Vainu

vähestele kuulajatele

Hoopis teistlaadi, kuid sama tugeva elamuse jättis Saksa barokkmuusika kontsert Eliisabeti kirikus. **Freiburger Kammerorchester Consort**'i originaalpillidel mängiv ansambel kiirgas mingit erilist sajanõuetagust lumma, tuues tänapäeval harvakoetava siirusega kuulajate ette 17. sajandi inimeste elurõõmu kajastuse.

Kõige erimelised olid viimase päeva üritused: Raekojas näitasid **Patric Scheyer** (improvisaator–helilooja Prantsusmaalt), **Lepo Sumera** (live–elektroonika) ja pianist **Mati Mikalai**, kuhu on 20. sajandi lõpuks välja jõudnud muusikaline eneseväljendus; Agape Keskuses aga tantsisid Kaie Kõrb ja Viesturs Jansons, inspireerituna legendaarse hispaania kompositi J. Rodrigo muusika fantastilisest tõlgitsusest maailmakuulsalt kitarristi **Remy Boucher**' poolt.

Vastukaaluks Pärnu "eurofestivalile" korraldas Saaremaal pärit pianist–organist Andres Paas täiesti eestimaised **KURESSAARE KAMMERMUUSIKA PÄEVAD** – müide, juba kolmandat korda! Hea vaistuga kokku kutsutud ansamblid moodustusid peamiselt noortest perspektiivsetest muusikutest, kes ei jäänud mingil moel alla nimekatele kunstnikele. Kammermuusika elitaarseks pidamist erav A. Paas pakkus oma kaasinlastele toredate kunstisündmuse, mille eest talle ja külalistele jagati õhtrakt kiidusõnu.

Kolmele päevale mahtus kuus valdavalt Muusikakooli saalis toimunud kontserti, vaid **Taisto Noore** Liedid õhtu paigaks valiti Linnuse kapiitlisaal, mis toetas tublilt laulja mahlakat bantoni. Koos Pille Tanilooga esitati Merikanto, Schuberti, Tšaikovski ja eesti autorite vokaalmüüriture ühtlaselt heal tasemel.

Päevade avakontsert usaldati **Maruka Triole** (R. Haav, K. Kelder, M. Gerretz–Traksmann), kes pühendas Schuberti suurele tähtpäevale tema Trio B–duur ja Noktūmi Es–duur;

kavas oli ka Dvoraki Trio "Dumky". Samal õhtul esines Päevade suurim üllataja, kevadel oma õpingud Budapesti F. Liszti nim. Muusikaakadeemia lõpetanud tšellist **Vahur Luhtsalu**, kellele pakkus eeskujulikkude partnerlust A. Paas. Kava keskse teose Rahmaninovi Sonaadi ja selle kõrval kõlanud Bachi helitööde põhjal võis veenduda Luhtsalu kindlas mängutehnikas, perfektses toonikujunduses ja muusikalise mõtlemise loogilisuses.

Teist päeva alustasid **Ulrika Kristian ja Marje Lohuaru** Beethoveni grandioosese Kreutzeri Sonaadiga ja lisasid sellele mõned lühivormid Tubinalt, Ellerilt, Gershwinilt.

Virgo Veldit ja Ralf Taali tuntakse kui kiiret täheleendu sooritanuid – võidud Con Briol, laureaadiitlid üle–eestilistel konkurssidel, osavõtud rahvusvahelistest võistumängimistest ja seda vaid nelja viimase aasta jooksul! Virgo Veldit võtab saksafonist välja maksimumi. Sellise intensiivsuse ja kirega pillipuhujaid kohtab küllalt harva. Veldiga on kindlasti raske sammu pidada, kuid Taal sai hiilgavalt hakkama.

Lõppkontsert "**Kummardus Brahmsile**" meelitas kokku hulga rahvast ja kava teostus oli ka seda väärt. Klaverikvintetis nägid L. Joamets, H. Traksmann, T. Nachtigal, K. Kelder ja T. Joamets eeskätt emotsioonideküllust ja reageerisid sellele ennastunustavalt. "Armastuslaule" esitas eliitkoosseis: P. Lill, M. Sutt, M. Turi, T. Sild, N.–L. Sakkos ja T. Peäske. Tänu meeshaälte ideaalsele ühtesobivusele, P. Lille šarmantsele vabadusele ja võluvale vokaalile, M. Suti hääle avarusele ja saatedueti nõtkusele lauldi–mängiti meeleolukas tantsuline tsükkel äärmiselt nauditavaks.

Kaks festivalikogemust võimaldab teha **mõningaid märkusi**. Kahtlemata oli Pärnus toimunu sisuliselt lausa hiilgav, kuid ei peamiselt mujalt kutsutud rohkem või vähem kuulsad ansamblid ega ka omamaised kunstiprominendid ahvatlenud oletatavas kultuurinälgas

puhkajaskonda. "Peale" läks ainult kontsert raskesti ligipääsetavas linnaäärses kultuurikeskuses, kus mõnelgi tuli seista või istuda põrandal! Kas on Boucher' nimi nii "kuum" või meelitasid tantsijad? Isegi Beethoveni Üheksandat ei kuulunud täisplats.

Muidugi ei saanud publikurohkusega kiidelda ka "kodukootum" Kuressaare üritus, ehkki mõjus noorte heatasemeliste esitustega väga sümpaatselt. Sealgi oli täis vaid lõppkontsert, küllap ikka esinenute nimede lõõvuse tõttu.

Milles siis viga? Mulle tundub, et kahte

kontserti üksteise otsa suudab vastu pidada vaid tõeline entusiast. Kui kontserte oluks iga– või ülepäeviti, korvanuks ehk suurem kuulajaskond festivali "venitamisest" tuleneva materiaalse kahju. Arukust nõuab ka kontsertide alguse määramine – nõus ei saanud olla kohale kutsumisega kella 16–ks (Kuressaare) ega koduteele lubamisega alles südaöö (Pärnu).

Ja veel – Pärnus oli reklaam ilmselt napp. Teave ei jõudnud isegi mõne suvitajast muusikaprofessionaali! Ilus transparent üle Supeluse tänava oluks kindlasti tulukas investeering. Kuressaares info puudust ei märganud, kuid valdavalt soomlastest supelsaksu suutsid afišid tuua vaid atraktiivsesse Kapiitlisaali. Küllap ei töötanud üks lihtne Muusikakooli saal väiskülalistele midagi erakordset.

Nende festivalide korraldajad **Peeter Vähi ja Andres Paas** väärivad tõsist kiitust – jätkake sama innukalt! Kuid mõelge efektiivsema reklaami ja publikusõbralikuma planeerimise peale!

Ines Rannap

MITMETAHULINE PEEP LASSMANN

(Algus eelmises Muusikalehes)

Ehitus ja raha

Mis on veel südamel?

Uue hoone ehitus muidugi. See on nüüd jõudnud n.-ö. uude faasi. Kuigi meil pole veel selgust finantseerimise osas järgmistel aastatel, korraldame me uue konkursi, lähtudes Riigikogu otsusest tähtsamate kultuuriobjektide valmimise järjekorra kohta, milles on ette nähtud, et EMA uue hoone ehitamine peab lõppema 1999. a. Mitte nii, nagu varem: kes 2 või 10 miljoni eest rohkem ehitab, vaid kes maja odavamini lõpuni ehitab.

Osales 3 ehitusfirmat, võitis praegune ehitaja. Tema pakkumine oli kõige odavam.

Sel aastal on 30 miljonit käes. Selle eest oleme praegu sisuliselt lõpetanud sisekujunduse projekti tööjooniste korrigeerimise praeguste tehniliste võimaluste järgi. Uksed-aknad peaksid varsti ees olema, kütte saame ka aasta lõpuks sisse. Väliskommunikatsioonid on juba valmis. Põhimõtteliselt on võimalik, et kui ehitatakse samasuguses tempos aagu praegu ja nagu ehitavad pangad, maja 1998. a. sügiseks valmis saada.

Nõukogude terminoloogia järgi: plaani ennetähtaegne täitmise?

Või lööktöö (naerab).

Ainult vaja on ka raha, nagu nõukogude ajal. Siis raha kõike ei otsustanud. Praegu otsustab ainult raha.

On mitmeid mõtteid ja plaane, kuidas seda asja kiirendada. Pangandusringkondadelt on tulnud ettepanekuid anda laenu selleks, et lõpetada ehitus 1998. a. Poliitikute hulgas on ettevaatlik heakskiit. Aga see võtab aega.

Riik ju maksab, te ju riigiasutus.

Mis maksmise puutub, siis mitte praegu, vaid teatud aja jooksul. Ja riigiasutus oleme me ainult faktiliselt — juriidiliselt oleme me avalik-õiguslik asutus.

See on kõlav termin. Eesti Raadio on ka avalik-õiguslik, tema saab riiklikule ülalpidamisele lisaraha reklaamist. Aga teie?

Ruumide rentimisest, eelkõige ERA-pangale, tasulisest õppest (välismaalased maksavad). See moodustab meie eelarvest, kui ehituskulud välja arvata, 4–5%.

Eesti Muusika Nõukogu

Te olete ju ka Eesti Muusika Nõukogu eesotsas. Millega seal praegu tegeldakse?

Nõukogu valmistab praegu ette küllalt ulatuslikku, inforohket brošüüri eesti muusikast ja muusikaasutustest, mis peaks ilmuma sügisel.*

Kas te ei võiks kujuneda selliseks katusorganisatsiooniks, mis lahendaks ka muusikaorganisatsioonide omavahelisi probleeme? Te mainisite siin EMA ja Eesti Kontserdi eriseisukohti.

Võiks kujuneda küll, aga see on keeruline. Muusikud on iseteadlik rahvas. Nad ei kannata kamandamist. Koordineerimine peab olema väga paindlik.

Ning Teie positsioon ühe suure muusikaorganisatsiooni juhina omamoodi delikaatne. Kas see on mujal maailmas tavapärane, et rahvuslike muusika-

Erinevate maade puhul on pilt erinev. Kuid paistab, et nad koordineerimisega eriti ei tegele. Küll aga näiteks Saksamaal, lisaks laialdasele informatsiooni levitamisele oma maa kohta, korraldavad nad mitmesuguseid sümposioone, kokkutulekuid. Arutatakse üldisemaid muusikaelu probleeme. On mitmesuguseid projekte, näiteks üks projekt sidemete arendamiseks Ida-Euroopa maadega.

Kas mujal on ka niimoodi, et rahvuslik muusikanõukogu haarab ainult professionaalset muusikat, taidlejaid aga mitte. Meil ju Eesti Kooriühing oma all-liitudega sinna ei kuulu.

Üldiselt küll. Kuid võib-olla kuuluvad ka mõnel pool taidlusorganisatsioonid sinna. Ma ei tea seda täpselt.

Aga meie Kooriühingu esimees Ants Soots on ju ühtlasi ühe professionaalse kollektiivi — Rahvusmeeskoori — eesotsas. Pealegi, ega mujal ole selliseid üleriigilisi ettevõtmisi nagu meil laulupeod, kus osalevad taidluskooride kõrval ka professionaalsed koorid. Ka teistes vormides on professionaalne ja taidlusmuusika kohati läbi põimunud.

Sidemed Eesti Kooriühinguga on Eesti Muusika Nõukogul olemas. Aga kuulumine Eesti Muusika Nõukogusse on vabatahtlik.

EMA hoone lõpuni ehitamise lepingule allakirjutamine. Võistupakkumise võitnud Facto Ehituse AS Juhatuses esimees Toomas Tromp (paremal) ja Tallinna Linnaehituse ME direktor Vladimir Issakov. (Tallinna LME on EMA kui tellijapoolne esindaja)

nõukogude esimehed on ühtlasi mingi suure muusikaorganisatsiooni tippjuhid. Teie varasem esimees, kadunud professor Normet ju ei olnud?

Tema oli Eesti Muusika Nõukogu loomise initsiaator. Aga mujal on eesotsas tööpoolest üldreeglina mingi muusikaorganisatsiooni tippjuht.

Ja mida need katusorganisatsioonid teevad? Kas nad on ka koordineerijad või ainult informeerijad?

Aitäh mitmetahulise intervjuu eest. Teie tegevusalad on ju nii mitmekülgsed. Ja kõik on tähtsad. Palju edu Teile tegutsemiseks kõigis nendes valdkondades!

Küsitles ja kirjutas

Herbert Vainu

Tallinnas, 02.07.97

* Music in Estonia nr.2 ilmus augusti lõpul

Tallinna Rahvusvaheline Orelifestival alustas teist aastakümnet kummardusega barokiaja meistritele. Seekordse festivali teemaks oli valitud **Stylus Fantasticus** – see termin tähistab improvisatsioonilist loomestili, mis on sündinud Itaalias ning jõudnud täiusikkuseni Põhja-Saksa heliloojate, ennekõike **Nicolaus Bruhnsi** (1665–1697) teostes. Kahjuks on Bruhnsi teadaolevalt arvukast loomingust säilinud suhteliselt vähene osa, mis ka kuulajateni toodi. Üksikute oreliteoste kõrval (millest üks – Prelüüd e–moll – kõlas koguni nelja organisti esituses) tulid ettekandele 12 kantaati, kirjutatud erinevatele koosseisudele säravas ja virtuoosses Põhja-Saksa maneeris, esitajaks solistid Kaia Urb, Teele Jõks, Mati Turi, Uku Joller ja Tiit Kogermann; Studio Vokale ning Tallinna Barokkorkester Toomas Siitani juhtimisel. Muusikateadlase, Eesti Muusikaakadeemia õppejõu **T. Siitani** vanamuusikahuvi on viimasel ajal leidmas üha enam aktiivseid rakendusvorme (meenutagem kasvõi Haapsalu vanamuusikafestivali), tema õnnestumised dirigendina on viinud hooajalepinguni Eesti Filharmoonia Kammerkooriga.

Püüdes kokku võtta Nigulistest neljal õhtul kõlanud ettekannete muljeid, märgiksin eeskätt kogu esinejatekoosseisu äärmist professionaalsust, mille juures dirigendi osaks jäi peamiselt delikaatse suunaja roll. Kogenud, ajastu stiili ladusalt tunnetav muusik ei vaja end juhtima diktaatorit stiilis "puust ette ja punaseks", vaid veenvat kontseptsiooni ning impulssi selle elluviimiseks. Niisugune interpreeti usaldav suhe ilmselt ongi eelduseks avatud musitseerimisele ning seeläbi elamust pakkuva esituse sünnile.

Kahtlemata saab elamust pakkuda vaid esitus, mida on kuulda. Paraku on Niguliste suuremõtmelises saalis soolokantaati esitava laulja püüdlus end orkestri taustal kuuldavaks laulda üsna tänamatu donkihlotlik võitlus sealse hägustava kaja-akustikaga. Õnnestunud istekoha korral võis kuulaja siiski nautida emotsioonirikkaid, vokaal-tehniliselt meisterlikke esitusi **Uku Jollerilt** ja **Mati Turilt**, viimase virtuoosses esituses kõlanud kantaat "Jauchzet dem Herren alle Welt" kujunes üheks festivali tippelamuseks. Kui meie esisoprani **Kaia Urbi** stabiilsuse juures on "esinemine tuntud headuses" garanteeritud, siis **Teele Jõks** ei saa vanamuusika esitajana rikkaliku kogemustepagasiga kiidelda. Ansambelis **Kaia Urbi** ja **Uku Jolleriga** jäi häirivana kõrva Jõksi loiuvõitu diktsioon. Väärib imestust, miks nõustus sopraniulatust omav laulja esitama ka aldisoopartiid, mille madal tесситuur jäi kõlatuks ning praktiliselt kuuldamatuks.

Nüüd orelifestivali "põhisüddlastest". Avakontsert 1. augustil läks jaga- misele

Bruhnsi kantaatide ja leedu organisti **Balys Vaitkuse**

Ines Maidre

vahel. Viimase kava koosnes teema-kuulekalt suurtest *stylus fantasticuse* meistritest, mis kuuldu põhjal näis olevat esinejale problemaatiline, ebaõnnestunud valik. Tulemuseks kammitsetud esitus, kus nappis nii improvisatsioonilist sädet ja energiat kui ka baroklikke säravaid kõlavärve.

Igati loogiliselt hõivasis suurema osa festivalist saksa organistide esinemised. **Ludger Lohmann** Stuttgartist on muusikaringkondades ühtviisi kõrgelt hinnatud interpreedi, õppejõu ja teoreetikuna, eriti vanamuusika alal. Seeläbi kujunes 2. augusti kontsert orelihuviliste jaoks justkui sõnadeta loenguks. Lohmannil kõlas barokipoliifoonia äärmiselt selgelt ja läbipaistvalt; peensuseni täpne ja kuiv artikulatsioon võimaldas ka Niguliste akustikas end kuuldavaks mängida.

Juba **Tiina Tenno** mullune Eesti

Orelifestivalil

mängiti mitmet moodi

Muusikakadeemia diplomikontsert ennustas noorele organistile edukat solistikarjääri. Debüüt orelifestivalil oli igati väärikas. Avateose (D. Buxtehude Prelüüd g–moll) esitust iseloomustanud mõnetine vaoshoitus haitus, asendudes julge ja särava eneseväljendusega. G. Böhmi Koraalivariatsioonides avanes kuulajale tõeline värvide ja karakterite kaleidoskoop. Vaheldusrikka barokikava lõpetas J. S. Bach'i Prelüüd ja fuuga E–duur (BWV 566), esitatud nauditava tehnilise probleemituse ja energiaga.

Lübecki orelikunstnik **Hartmut Rohmeyer** mängis ise ja õpetas teisi. Kontserdil kõlanud Bruhnsi ja Buxtehude teoste kahvatuvõitu esituste järel oli Eesti Muusikaakadeemias meistrkursustel kogetu meeldiv üllatus, näidates Rohmeyerit hea stiilitunnetusega ideederikka ning meeldivalt avatud pedagoogina. 4. augusti kontserdi kirkamad muljed olid kindlasti seotud J. S. Bach'i muusika esitusega, eriti meeldejäävaks kujunes Toccata, Adagio ja Fuuga C–duur (BWV 564) jõuline, tehniliselt perfektno esitus. Kontserdi II poole täitnud F. Liszti fantaasia ja fuuga koraaliteemale kaotas mõndagi oma hoost ja kompaktsusest tänu registrivahetustest põhjustatud pikkadele viivitustele teose eri lõikude vahel.

Eesti naisorganistide võimekust tõestas teinegi muusikaõhtu, tuues festivali esinejate hulka **Ines Maidre**. Nii kavavalikust kui ka mängustiilist õhkus isikupära ja maitsekust. Viimasel ajal enam nüüdisaegse muusika esitamisele keskendunud organisti vanamuusika interpretatsioon oli omanäoline ning pani huviga jälgima.

Hea kombe kohaselt oli festivalil ka külaline Prantsusmaalt. **Louis Robillardi** kava põhiosa hõivas C. Francki looming. Rääkides prantsuse orelimuusikast ja prantslaslikust esitusmaneerist, peetakse enamjaolt silmas muusikalist vabadust ning pindlikku agoogikat. Robillardi mängu iseloomustas laitmatu tehnika kõrval emotsionaalselt vaoshoitud eneseväljendus. See oli kirjapanud muusika objektivne vahendamine, mitte aga tundlik läbielamine. Mõnetist raskepärast rõhutasid tumedavõitu registrivärvid.

Ei mäletagi, millal viimati Niguliste kõiki orelimuusikahuvilisi mahutada ei suutnud. Säärase publikumenu osaliseks sai ei keegi muu kui nüüd juba 11–kordne festivalijuht **Andres Uiho**. Vastutasuks hoogne barokk–kava oma vaieldamatute lemmikheliloojate N. Bruhnsi, D.

70 AASTAT TAGASI

September 1927

1. september 1927 tõi lahenduse **Tartu muusikahariduse probleemidesse**. Viimastel aastatel oli siin töötanud konservatoorium. Riigi haridusjuhid leidsid aga, et nii väikeses riigis kui Eesti on kaks konservatooriumit luksus. Otsustati, et riigi ainus konservatoorium hakkab paiknema Tallinnas, Tartu saab aga Kõrgema Muusikakooli. Selle võitis enda hoolde Muusikalise Hariduse ja Kultuuri Edendamise Selts, mille eesotsas seisis M. Häma. Tartu Kõrgem Muusikakool pidi oma laadil olema helikunsti üldhariduslik, kutse- ja kunsti kõrgem erikool. Eesmärgiks seati anda süstemaatilist muusikalist üldharidust, ette valmistada kutsemuusikuid ja õpetajaid. Õppekava sai konservatooriumi omast ühe võrra väiksem. Seda asendas täiendusklass, mis oli vabatahtlik ja valmistas õpilast ette konservatooriumi lõpuksami tegemiseks. Õpetama hakati kompositsiooni, klaveri-, viiuli-, tšello-, orel- ja puhkpillimängu ning laulmist. Mitmekülgset rakendust leidis uues koolis H. Eller, kelle hoolde jäi kompositsiooni, harmoonia, vormi ja instrumenteerimise õpetamine ja ka kammeransamblike juhendamine. Laulmist hakkasid õpetama A. Mahotina ja L. Neuman, tšellot P. Berkovič, akustikat, muusikaajalugu ja esteetikat H. Laksberg (viimane jäi ka kooli direktoriks). Kooli koori hakkas juhatama M. Häma, orkestrit – H. Andreae.

Praegu on kombeks avalike tegelaste juubeleid tähistada alates 50.

sünnipäevast. Meie vanemad ja vanaisad olid lahkemad. Suursündmus Eesti muusikakalendris oli näiteks ka M. Saare 45. sünnipäev. Ja miks ka mitte, kui tema tähtsus meie muusikakultuuris oli selleks ajaks juba selgunud. T. Vetti kirjutas neil päevil 70 aastat tagasi: "Mart Saar kui helilooja on suur, omapärane talent. Tema on võtnud oma loominguga aluseks rikkaliku inspiratsiooni allika, meie rahvusliku helikunsti ürgkuju – meie rahvaviisi. Mart Saar on meie esimene ning suurim rahvusliku muusikavoolu rajaja, rahvusmuusika stiili alusepanija."

Aeg, kus M. Saart ei mõistatud, oli möödas. Nüüd väideti, et tema laulud "on kallimad pärlid meie kooriliteratuuris", veelgi enam – "nad on kui kulda kangas hõbedase koega".

Kevadel oli K. Tümpu surmaga jäänud vakantsseks Lauljate Liidu esimene koht. Nüüd sai selle ameti endale prof. A. Topman, kes hiljuti oli valitud Tümpu järglasena ka Tallinna Meeslaulu Seltsi koorijuhiks. Teiste hulgas said Lauljate Liidu juhatusse veel A. Kasemets, T. Vetti ja J. Aavik.

A. Arderile oli suvine puhkus hästi mõjunud. Tema 25. septembril antud kontserdil õnnestusid eriti M. Saare rahvalauluseaded. Tunnustuse võitis ka samal kontserdil Wagneri ja Tšaikovski aariatena üles astunud O. Torokoff-Tiedeberg.

V. Padva oli oma kontserdi kava kokku pannud soliidsetest teostest. Meie klaveriprofessorid pidasid parimaks Raveli Sonataini esitust, kuid T. Lemba

leidis vajalikuks lisada: "Kuna noore pianisti tehniline väledus... on täpne ja selge, siis tuleb kahetseda, et tema oma tähelepanu mõõdukale ja maitsekale pedalisatsioonile ei pööra, sest kiiremates tempoliikumistes liialdane pedaalit tarvitamine ning ühtlasi sellega algav põhjuseeta tõttamine mõjub segavalt tehnilise selguse peale, nagu see sageli aset leidis Bach-Busoni "Goldbergi variatsioonides" Beethoveni ja Weberi sonaaside esimeses jaos."

Noor klaverikunstnik V. Riives esines "Vanemuises". Kava esimene osa oli rangelt klassikaline: Bach, Mozart ja Beethoven, teine osa näitas aga pianisti võimeid romantilise ja moodsama muusika esitamisel. Esineja virtuoslikkus torkas eriti silma Schumanni "Sümfooniliste etüüdide" ja Liszti "Hispaania rapsöödia" ettekanandel. Bachi ja Mozarti interpreteerimisel jäi kunstnik "vähe külmaks".

L. Juhi kontsert Tartus oli pidulik. J. Simm pidas südamliku kõne, vaheldust kontrabassimängule töid linna esiviuldaja V. Saare ja Vanemuise meeskoor. Viljandis andis L. Juhi 14. septembril kontserdi noortele. Rohkearvuline publik oli tema mängust vaimustatud.

Vanemuises esietendus R. Benatzky operett "Adjöö, Mimi". K. Põlde presidendina oli liikuv nagu alati. Nimiosaline oli muidugi Vanemuise operetiprimadonna E. Pöder-Roht ise. Ta oli selles osas "rahuldav", nagu väitis Postimees.

Estonia alustas hooaega 7. septembril "Peer Gyntiga", mille muusika orkestrit J. Aaviku juhatusel vastava

arusaamise ja peenetundelise nüansseerimisega kuuldavale tõi. Suuremate ooperite ja sümfooniakontsertidega oli Estonia aga hädas. Raha jätkus vaid 28 orkestrandi palkamiseks, nendegi olukord oli ebakindel ja palk madal. Kohvikus maksti rohkem ja sinna nüüd pillimehed minema hakkasidki. Vähemalt 10 oli neid ka Austraaliasse välja rännanud, 3 oli veel minekul. Taotleti orkestrile riigi toetust, kuid see oli visa tulema. Siiski kavandati hooaja peale 6 sümfooniakontserti, seda pühapäeviti kell 12, sest muul ajal töötas enamik vajalikust 50-liikmelisest orkestrist tulusamates kohtades.

Sellist ajutiselt suurendatud orkestrit vajas ka 28. septembril esietendunud Wagneri "Lohengrin". Muidugi tulid siinjuures ilmsiks kõik ajutise koosseisu puudused, nii et Päevaldelt kirjutas:

"Kui sinas pidada neid raskusi, mida muusikajuhil suurendatud orkestriga tuleb võita, siis väärub... R. Kull temperamendiga ja kindlusega läbi viidud muusikalise osa eest kiitust."

Nimiosalise partii oli K. Otsa dramaatilise hääle jaoks vast liiga liiriline, kuid toime ta omadega tuli... N. Romanova Ortrudina ilmutas suurepäraselt lavaannet, mis ühenduses hea muusikalise etteastega lubas pidada seda osatähtsust üheks parimaks selles lavastuses.

Ka koor oli selleks korra suurendatud, kuid just selle tõttu ühtlustetu, olgugi et partiid olid korraldult käte õpitud. "Lavaliselt oli ta aga täiesti elutu staatide kogu, kel ei näinud põrmugi korda minevat see, mis ooperis sündis," kirjutas A. Kasemets.

Mati Märtin

Buxtehude ja J. S. Bachi teostest väärilises energiarikkas esituses.

Esinejate säravas rivas jäi tagasihoidlikumaks Reiner Gaari (Saksamaa) sisustatud muusikaõhtu. Gaar "suutis" ulatusliku ja mitmekülgse kava mängida üsna igavaks. F. Couperini "Missas" häiris mitme osa tempovalik, mis näis otse vastupidine prantsuse vanamuusika esitus-traditsioonidele.

Kes veel jahtis kaheksa festivalipäeva järel elamust, sai selle kindlasti 9. augusti kontserdilt.

Stefan Palm on olnud Tallinna orelifestivali sagedasemaid külalisi. Seekord oli sakslasel ka oma pill kaasas. Mitte küll orel, vaid meile eksootiline pedaalklavessiin, millele algselt kirjutasid oma teoseid paljud barokiheliloojad. 7. augustil toimunud meistrikursusel Nõmme Rahu kirikus oli võimalik pilli proovida. Töös orelüliõpilaste valitud teostega oli Palmil põhiohk suunatud selge mõtestatud artikulatsiooni abil saavutatavale fraasikujundusele ja dünaamikale. Samal õhtul võis nautida tõelise oskaja vaimustavat mängu.

9. augustil Nigulistes kõlas orel S. Palmi käe all niisama täiuslikult, demonstreerides esineja universaalset professionaalsust. Kava I pool oli tõeline barokiaja tulevärk. Energia ja impulsivsus,

Uku Joller

millega Palm tuiskas läbi Frescobaldi, Buxtehude, Bruhnsi, Lübecki ja Bachi esitustehnilisel nõudlike teoste, pani ehk mõnegi traditsioone armastava muusikatundja ohtes esitustavasid meenutama. Ka kontserdi II pool polnud elamustega kitsi. Küll pidi kuulaja piisavalt kannatust varuma – Palm ei kasuta registreerimisel assistendi abi. Oreli kõlaliste võimaluste avarust demonstreeris esitaja enda poolt meisterlikult orele seatud

G. Bizet' orkestrisüit "Laste mäng", mõjudes tõelise originaalteosena. Kontserdi mõjuvaks lõpetuseks kõlas L. Boellmanni suurejooneline "Gooti süit" (op. 25).

Kontserdirea Nigulistes lõpetas Elisabeth Roloff Jerusalemmast. J. Brahmsi, F. Mendelssohn-Bartholdy ja M. Regeri teoste kõrval kõlas ka kolm iisraeli heliloojate väikevormi. Rahumeelne tempovalik ning tasakaalukas väljenduslaad mõjus kontrastina eelnenud õhtu bravuurile, paraku ka saadud elamusele.

Orelifestivali lõppkontserdi Tallinna Toomkirikus sisustas elegantne vanamuusikakollektiiv Freiburger Barockorchester Consort, kes teenitult pälvimas üha enam kiidusõnu. Põhiosa kavast moodustasid saksa barokimeistrite loodud sonaadid. Kõrgprofessionaalset esitust ilmestas nõtkete fraasikujundus, üliõrn dünaamiline skaala ning emotsionaalne aktiivsus.

Festivali pidulikult lõpetamisel luges selle kunstiline juht Andres Uiibo möödunud XI orelipeo kõigiti õnnestunuks, pidades seda koguni kordamistväärivaks. Tegelikult on järgmise festivali teemaatika juba valitud ning õhus hõljumas mitu suurejoonelist tulevikuideed. Et täpsemalt teada saada, tuleb tuleval suvel endal kuulama tulla!

Imbi Laas

Kolmsada aastat muusikaõpetust eesti koolides

18.–19. juunini toimus Tallinnas Rahvusvaheline Koolimuusika konverents. Ürituse üks peamisi organisatooreid ja läbiviijaid oli Eesti Muusikaõpetajate Liit. Osales hulgaliselt nii üldhariduskoolide kui ka muusikaliste erioppeasutuste pedagooge.

Konverentsi avamise järel demonstreeriti kokkutulnuile Jüri Estami filmi "Muutuste tuuled". Kohe seejärel esines ettekandegas EMA emeritprofessor Heino Rannap. Ta käsitles musitseerimist eesti kodus ja rahvakoolis. H. Rannap väitis, et ilma aastasadade täna ulatava musitseerimistraditsioonita poleks meil praegust koori- ja professionaalse instrumentaalmuusika taset. Ta refereeris V. Sinkose uurimise tulemusi rootsi-soome-eesti laste muusikaliste võimete võrdlemisel, mille kohaselt on kõige võimekamad eesti lapsed, kuna meil oli suhteliselt suurem koduse laulmise traditsioon.

Möödunud sajandi keskpaiku Eestis jõudsalt levima hakanud koorilauluharrastuse põhjuseid oli H. Rannapi arvates kaks. Esiteks külakoolmeistrite muusika-alane väljaõpe õpetajate seminarides, teiseks massiline kodu- ja kooliõppelise levik. Viimast asjaolu pidas esineja tollal ainulaadseks lähiregiooni maadega võrreldes. Vaatamata sellele, et rahvakoole hakati rajama juba 17. sajandi lõpul, ei mõjutanud seal õpetatavad kirikuviisid olulisel määral kodust musitseerimist, kus jäi valdavaks rahvalaul. Alles 19. sajandil võis märgata luteri koraali mõju tugevnemist. Ajapikku hakkas maarahvas laulma ka teiste rahvaste laule, eelkõige tänu esimeste neid sisaldavate noodiraamatute ilmumisele.

TPÜ professor Maie Vikat rääkis Riho Pätsi osat mängu meie muusikakasvatuses. Ta tõi välja kolm põhilist uuenduslikku momenti. Esiteks hakkas R.P. pärast tutvumist soome

muusikapedagoogi V. Sinkose meetodiga ka ise rakendama relatiivset noodiõpetuse süsteemi. Teiseks uuenduseks oli koolides plokklöötidest ja rütmipillidest orkestrite moodustamine. Nii hakkas meie muusikaõpetuses levima pillimänguharrastus. Veel pööras R. Päts suurt tähelepanu improvisatsioonilisele elemendile, aktiveerimaks õpilase kaasamõtlemist.

EMA dotsendi Ene Kangroni ettekande teemaks oli Eesti koolimuusika areng sõjajärgsetest aastatest tänase päevani. Ta rõhutas hariduse, sealhulgas muusikahariduse tähtsat rolli meie rahvuskultuuri alalhoidmisel ja analüüsis erinevatel aastakümenditel eesti koolilaulikutes olnud repertuaari. 50.–ndatel aastatel olid valdavas ülekaalus vene ja nõukogude laulud, 60.–70.–ndad rõid eesti laste lauluvarasse jälle juurde suhteliselt rohkem eesti rahvaviise, eesti autorite originaallaulu ja ka välismaiste autorite laule. See kõik sai teoks tänu Heino Kaljuste aktiivsele tegevusele, kelle osal eesti koorimuusikas ettekanaja ka pikemalt peatus.

Eraldi vaatluse all oli E. Kangroni ettekandes muusikaõpetajate ettevalmistamine EMA koolimuusikaosakonnas. Rääkides muusikaõpetuse tuleviku perspektiividest nüüd saja eesti koolides, rõhutas ta eesti muusika osatähtsust.

Ene Üleoja tegi ettekande relatiivse noodilugemise süsteemist eesti koolis. Ta vaales selle meetodi ajaloolist arengukäiku alates E. Mesiaise ja A. Kiissi tegevusest 20.–ndatest aastatest. Dotsent Üleoja andis oma ettekandele veidi poliitilist värvingut, rõhutas nõukogude ametnike jäika vastuseisu relatiivse meetodi sissetoomisele eesti koolidesse. Tema sõnul on relatiivne noodilugemise süsteem enamast 30 viimase aasta jooksul õigustanud. Siinkirjutaja arvates oleks vajalik meetodika väljatöötamine relatiivselt süsteemilt absoluutselt vähemvalutuks üleminekuks, sest seda tuleb paratamatult teha. Praktika on

näidanud, et see pole üldsegi mitte kerge – sel perioodil on ka parimatel õpilastel kõik segamini nagu pudru ja kapsad.

Veljo Tormis kõneles rahvalaulu osast eesti koolimuusikas. Ta võrdles paljusid tuntud ehtsaid ja pseudorahvalaule ja juhtis kuulajate tähelepanu sellele, et tihti peetakse meil ehtsateks rahvalauludeks neid laule, millel pole eesti rahvalauluga mitte mingeid ühisjooni. Tormise sõnul on selliseid vigu teinud ka pianist Rein Rannap. Mõnel oma improvisaatioonil on ta ehtsa rahvalaulu pähe mänginud pseudorahvaviisele loodud improvisaatioone.

Teisel konverentsipäeval esinesid välislektorid, lõpetas Haridusministeeriumi muusikaõpetuse peaekspert Inge Raudsepp. Ta rääkis, et C. Orffi muusikaõpetuse süsteem ja eesti rahvalaul on omavahel suhteliselt lihtsasti ühendatavad ja see annab häid tulemusi lapse muusikalises arengus tervikuna.

Lisaks konverentsile toimus 18. juuni ürituse raames ka kooride kontsert, millel esinesid koolikoorid erinevatest Eestimaa paikadest ning 4 eesti tippkoori – Tallinna Poistekoor, ETV lastekoor, Vabariiklik Neidude Koor ja tütarlastekoor Ellerhein.

Konverentsi lõppedes võeti vastu arutluse tulemusi kajastav deklaratsioon. Selles märgitakse, et Eesti laulupeotraditsioonid toetuvad 3 sajandi vanusele muusikaõpetuse traditsioonile. Tänapäeva eesti koolimuusika varamuks on teaduslikult põhjendatud ja praktikas toimiv meetodika ning tulemusrikkalt ja missioonitundega töötavad õpetajad. Soovitatakse jätkata muusikaõpetajate koolitust, tuginedes reformidele EMA õpetajakoolituse ainekavas.

Aaro Pertmann

Valmisid ainekavad muusikakoolidele

Muusikalise alghariduse andmine sammub järk-järgult kindlamatesse raamidesse. Kohalike omavalitsuste muusikakoolid on töötanud klassikalise õpetuse alusel väljakujunenud süsteemide järgi, kus ainekavad olid seadusena välja antud üleliidulise meetodika keskuse poolt. Õpetus on laienenud, igal aastal on avatud mõnes vallas oma kool, et õpilastel oleks kodukohas hõlpsam õpetust saada. Sageli toob suuremast koolist väiksemasse üleminek kaasa taseme languse, kuni uus kaader kinnistub ja kujunevad koostöö traditsioonid. Täna antakse muusikalist algharidust 77 koolis.

Huvialakooli seadusega kooskõlas kinnitas haridusminister kõikidele õpitavatele pillidele ainekavade komisjonid, kuhu oma mõttepanuse andsid 65 edukaimat spetsialisti. Valmisid ainekavad klaverile, akordionile, flöödile, plokklöödile, klarnetile, saksofonile, oboele, fagotile, trompetile, tromboonile, metsasarvele, tenorile, baritonile, tuubale, löökpillidele, viiulile, tšellole, kitarriale, kandlele, solfedžole, muusikaliteratuurile. Kogu õppekava kinnitati haridusministri määrusega nr. 10 14.04.97. a., mis avaldatakse Riigikogu Teatajas k.a. augustikuus.

Ainekavad annavad võimaluse ühtlustada nõudeid ja analüüsida õpilaste edasijõudlust vastavalt õppeaastale tasemenäiteks toodud heliteoste raskusastmele.

Ainekomisjonide töö käigus selgusid veelgi teravamalt vajakaolevad õppematerjalid. Uusi heliteoseid tuleb väga visalt ja ei ole ka võimalusi nende tellimiseks.

Valminud ainekavad peavad hakkama töö käigus täienema, juurde peab lisama uusi heliteoseid. Võivad selguda ka puudujäägid, mis on arengu käigus lahendatavad. Ees on mitmete ainetes sünteesina lahendamisel orkestritöö ja ansambli ainekavad.

Muusikakoolide töös ja edukuses on tähtis tunnitöö kõrval ka õpilaste esinemine konkurssidel, kontsertidel ja õpetajate täienduskoostööst osavõtt. Selles näeme paremaid lahendusi ja koostööd valmivates EMA helikabinettides.

Soovin, et õpetajatel oleks jätkuvalt tahet ja energiat koostööks õppematerjalide väljatöötamisel, mis on suures osas toimunud Eesti Muusikakoolide Liidu abiga.

Ene Raid,

EV Haridusministeeriumi noorsoo ja huvihariduse osakonna peaspetsialist

Saksamaal eesti muusikat avastamas

Lübecki üldkasulikkude tegevust edendava ühingu kutsel oli mul kolme kuu jooksul (20. veebruarist 20. maini 1997) võimalus otsida eesti muusika pidepunkte Saksamaal. Lisaks Lübeckile laienes tegevus ka mujale Schleswig-Holsteinis, aga samuti Hamburgisse ja Lüneburgi.

Uurimisteemadeks olid: * eesti põgenikest muusikute trupi "Eesti kunstnikud Lübeckis" tegevus aastail 1945-46 ja hiljem Blombergis kuni 1950. aastani, siis juba nimetuse all "Eesti kunstnikud Blombergis". Väärtuslikku nõu ja andmeid sain omaaegselt trupi tippmuusikult prof. Naan Põllult Hamburgist;

* 1939. aastal Eestis Saksamaale läinud baltisaksa muusikute tegevus Lübeckis (esimene eesti naisprofessor **Sigrid Antropoff-Hörschelmann**, viiuliprofessorid **Johannes Paulsen** ja **Alfred Papmehl** ning Tartu Kõrgemas Muusikakoolis tegutsenud pianist **Wilhelm Tilting**). Viimase kohta tegin mitmeid avastusi, tema abikaasa **Ljuba Tiltingilt** sain huvitavaid materjale **W. Tiltingi** tegevusest Saksamaal;

* "Baltisaksa muusika päevade" ettevalmistamine. "Päevad" toimuvad 22.-26. märtsini 1998 Tallinnas ja on Eestis esmakordsed. Kavas on teaduskonverents eesti, saksa, läti ja soome teadlaste osavõtul, kontserdid Eestis tegutsenud baltisaksa heliloojate loomingust ja vastavasisuline näitus.

Erilist tähelepanu pöörasin Lübeckis kohtumistele eesti muusikutega ja tutvumisele nende koduarhiividega.

Argipäevadel olid mu tööpaikadeks Lübecki Arhiiv ja Raamatukogu ning Lüneburgi Baltisaksa Arhiiv.

Nädalavahetustel kasutasin ülisoodsat reisimise võimalust. Saksamaal saab 35-margase nn nädalalõpupiletiga sõita rongiga väga soodsalt päris kaugele. Pilet kehtib kuni viiele inimesele! Ühendasin selle toreda võimaluse eestlastest ja eesti baltisakslastest muusikute külastamisega. Mõnigi kord sain kaasa arhiivimaterjali või infot edaspidiseks.

Nii käisin ära ka Hollandi piiri ääres asuvas väikelinnas **Gochis**, kus elab eesti mees **Villu Laidsaar**.

1916. aastal Narvas sündinud **V. Laidsaar** sattus II maailmasõja ajal Saksamaale, kuhu jäigi elama. 35 aastat oli ta Düsseldorfis tegutseva eesti segakoori **Leelo**

Villu Laidsaar oma kodus abikaasa **Giselaga**

peadirigent. Siia aega mahub ka aktiivne tegevus ühingus Eesti Ühiskond Saksa Liitvabariigis ning Euroopa eesti laulupidude organiseerimine.

Alljärgneva jutu salvestasin 11. mail 1997 **V. Laidsaare** kodus **Gochis**, kus ta elab koos sakslannast abikaasa **Giselaga**.

Villu Laidsaar
- eesti mees
Hollandi piiri ääres

Kuidas sattusid Saksamaale?

Siia tulin Saksa armee eesti sõjaväeüksusega 1944. a. sügisel, kui Eesti anti üle venelastele. Tulime läbi Hiiumaa ja Saaremaa ning üle Danzigi Neuhammerisse, kus eesti diviis läks uuesti formeerimisele. Sinna kogunes eestlasi ligi 4500 meest.

Suurtükirügemendiga jõudsin Ülem-Sileesiasse. Mul oli õnnelik juhus: koos 15 eestlasega sattusin saksa ohvitseride kooli. Otsustavate lahingute ajal olime varupositsioonil ja nii saime "kotist" välja. Kool kestis vaid kaks nädalat, siis see likvideeriti. Läbimurdnud diviisi osa kogunes jälle, meile anti käsk minna tagasi diviisi juurde **Hirschbergi**. Siin otsustasingi hakata sõjapõgenikuks. Jõudsin pea **Schwerini** oma pere juurde, taluvankril sõitsime maale, kuni ameeriklased selle küla vallutasid. Inglased töid **Schwerinist** ära balti põgenikud. Nii

algaski põgenikuelu Saksamaal, algul **Lauenburgis**, siis **Schwarzenbeckis**, 30 km kaugusel Hamburgist. Seal asuva nutrite ja kruvide vabriku barakkidesse meid paigutatigi. Osa inimesi elas lausa tööpinkide vahel. Koos oli 700 eestlast, lisaks lätlasi ja leedulasi. Tekkis terve eesti ühiskond, oma koht oli ka kultuurilisel tegevusel.

Kuidas Sina seal kaasa löid?

Schwarzenbeckis oli eesti gümnaasium, algkool, rahvaulikool, kõiksugu loengud, rahvatantsurühm, 40-liikmeline segakoor, laulukvartetid, teater... Koori juhatas pastor **Einar Kiviste**. Korraldati suuri pidusid. Ühel sellisel nimega "Aafrika õõ" grimeeris hulk inimesi end neegriks, peo lõppedes olid kõik "neegrid" end eesti saunas pesemas.

Suur ettevõtmine oli ajalet **Elav Sõna**. Kuna lehte polnud võimalik trükkida, loeti rahvale ette lehe sisu. Leht oli **Erik Laidsaare** idee, eesmärgiks viia tõeline sõna rahvani. Olid diktorid, välis-, sise- ja muusikaosakonna juhataja, igal oma ülesanded.

Sellest sai väga hinnatud ettevõtmine. Lehes tehti ka laululis-muusikalisi ettekandeid. Alati lõpetasime lauluga, milles humoristlikus laadis võeti kokku möödunud nädala sündmused. Kuna olen lapsepõlvest peale laulnud, siis laulsin **Elava Sõna** kooris, vokaaltrupis ning olin **Elava Sõna** dekoraator. Minu lavakujundus **Tallinna** motiividega seisis üleval kaua aega.

Tegelesid Schwarzenbeckis veel sellise kunstiga, mille tooted läksid laiali üle maailma.

Jaa. Kujunes üks grupp inimesi kunstikäsitöö alal. Vabrikus olid kõik vastavad tööriistad olemas. Kunstikäsitööesemete eest saime inglastelt ja ameeriklastelt näiteks sigarette. Kuna toit oli ühekülgne, ikka herne- ja läätsesupp, siis vajasime lisatoitu. Korralik seinataldrik maksis 250 marka, selle eest ei saanud midagi. Kui aga said ameeriklastelt 10 pakki sigarette, siis selle eest võis sakslastelt juba midagi saada: võid või liha jne.

Kuidas jätkus Su muusikaline tegevus?

Olin **Schwarzenbeckis** 1948. aastani. Ei tahtnud aga minna sinna, kuhu kogu laagri rahvas viidi. **Bocholti** laagris oli laagri ülemaks Eestis väga armastatud kolonel **Hermann Stockeby**. Kuna ta oli mu hea sõber, siis kirjutasin palve, et mind võetaks tema laagrisse. Vastus tuli jaatav.

Läksin sinna kohale omal käel, kartulikoorma otsas koos oma allesjäänud koluga.

Bocholtis algaski minu esimene töö kirikukooriga, millel polnud juhti. Pastor Pähn pani mind juhatama. Aega oli laialt ja proovid toimusid tihti. 1948. a. sügisel läksime külla Pettburgi, Kleve linna lähedal olevasse invaliididekodusse, kus oli ka palju eestlasi. Kodu juhatajaks oli Irene Soodla, kindral Soodla abikaasa. Sõitsime sinna veoautodel läbi purustatud linnade. Ka Kleve oli nii purustatud, et linnavalitsus asus Pettburgis.

Eestlaste ja lätlaste käes oli seal hulka maju kooli jaoks, kus invaliide õpetati tegema väga spetsiifilisi töid. Pr. Soodla palus mind tulla laulu õpetama, samas pakuti veel kunstkäsitöö klassi, mille samuti võtsin hea meelega vastu. Nii alustas Pettburgis tööd eesti invaliidide meeskoor. Meid oli 22 meest. Õppisime ära hulga laule ja kandsime neid ette suurtel pidudel.

Kust saadi noodid?

Need tulid nagu iseenesest kokku. Ei mäletagi täpselt, laule sai igatahes kokku kaks albumit. Hiljem on noodid olnud hea sõbra Edgar Pendi hoole all.

Kuidas jätkus Su tegevus koorijuhina?

Pettburgi eesti invaliidide kodu likvideeriti 1952. aastal. Kuna vene aja algul olin Eestis tööl raamatupidajana (lõpetasin Narvas kommertsgümnaasiumi, kus raamatupidamine oli üks peamine), sain raamatupidaja koha ühes Euroopa suurimas noorte ja laste jalanõude vabrikus.

Pidin oma elu üles ehitama, seetõttu polnud kaua aega võimalust lauluga tegelda. Alles 1960. a. leidsin, et on aeg vaadata, mis eestlased teevad. Teadsin, et Düsseldorfis on üks eestlaste grupp ja laulukoor. Ühel eestlaste peol, kus osales ligi 700 inimest, esines tilluke eesti laulukoor – 10–11 lauljat. See oli nii südamelähedane, et otsustasime abikaasaga sinna laulma minna. 1960 oligi meie esimene harjutus. Koor oli juba 5 aastat tegutsenud ja asutatud Augustdorfi laagris. See laager aga likvideeriti ja koor sattus Düsseldorfis. Tol perioodil oli meil kogu aeg üks likvideerimiste laine. Eestlased läksid meeleldi Saksamaalt ära: küll Inglismaale, USA-sse, Kanadasse, Rootsi, koguni Austraaliasse. Eestlasi oli Saksamaal sõja järel üle 40 000, nendest jäi järele 3000. Nüüd on see arv veel väiksem; viimastel valimistel eestlaste esinduskogusse oli hääleõiguslikke 700 ringis.

Eriti palju on Sulle tähendanud segakoor Leelo. Räägi palun sellest!

Leelo koor on mulle olnud väga südamelähedane. Algul juhatas koori Arno Kiitsak. Tema tegigi mulle ettepaneku koori juhatama hakata. Olin vastu, siis hakkasin proovima, ja nii sai sellest asi, mis kestis 35 aastat. Leelo hiilgeajal oli kooris 40

lauljat ja andsinne siis Inglismaal kaks iseseisvat edukat kontserti: Londonis ja Stradfordis. Stradfordis näiteks tuli üks kuulaja meie juurde ja ütles, et oli tulnud kontserdile segaste mõtetega: mis üks Saksamaa eestlaste koor suudab anda? Aga ta oli saanud suure elamuse. See oli siis kõrgpunkt. Kindlasti aitasime kaasa oma tegevusega eesti kultuuri alalhoidmisele.

Euroopas esinesime kõikjal, ka eestlaste esimesel suurel kogunemisel Torontos olime kohal. See polnud veel ESTO, teine kogunemine oli juba ESTO-nimeline. Esinesime kõikidel ESTO-del. Tegime kaasa ka kõikidel eesti laulupidudel nii Saksamaal kui ka mitmel pool mujal. Vaevalt leidub Saksamaal mõnda linna, kus me poleks esinenud, alates Münchenist lõunas ja lõpetades Lübeckiga põhjas. Sageli olid kutsujaiks saksa võimud, näiteks Lübecki suvepäevadele. Oleme laulnud Hollandis, Belgias, Taanis, Prantsusmaal, Rootsis, Inglismaal ja mujal. Sõite on olnud väga palju.

Raske on vist leida koori, kus käidi koos 100 ja enama km kauguselt. Kust inimesi kokku tuli?

Koor asus Düsseldorfis, kuna seal elas koorivanem Ida Kutsar, suur Eesti patrioot. Algul toimusidki proovid tema kodus. Vaid üksikud lauljad elasid Düsseldorfis. Tulime kohale kaugelt, sellepärast ei saanud igal nädalal koos käia. Proov toimus kahe nädala tagant, oli seetõttu aga pikk ja põhjalik. Mina

Segakoor LEELO 20. juubelkontserdil.
Foto Leelo arhivist TMM-is

käisin kohal Klevest, see on 100 km tagant. Tuldi veel Wuppertalist (70 km), Kölnist, Bonnist, Mönchen-Gladbachist, isegi Belgiast – Lüttichist ja veel mujaltki. Arvan, et sellist teist eesti koori pole olnud. Aga idee sundis ja kohustas. See oli nagu väike eesti rahva kokkutulek, kuhu tulime hea meelega.

Kuidas on Leelo kooriga edasi läinud?

Sain möödunud aastal 80 täis. Sõidud on läinud koormavaks, 1985. aastal loobusin dirigendiametist. Siis toimusid eesti kultuuri päevad Düsseldorfis ja seal oli ka minu lahkumiskontsert. Kuna meesperet on jäänud

väheks, otsustati jätkata naiskoorina. Juhatajaks jäi jälle Arno Kiitsak. Käisin koori juures viimasel jõulupeol, milleks nad olid õppinud uusi jõululaule.

Kust tuli idee Euroopa eesti laulupidudeks?

Saksamaa eestlaste esimees Johannes Västriki tuli ideele, et kui ESTO-d on iga 4 aasta tagant, siis nende vahel võiksid olla Euroopa eestlaste laulupeod. Idee leidis kaaskõla ja esimene laulupidu toimus 1974. a. Münsteris, Suures Linnahallis, kus kohti 6000-le inimesele. Koos oli ligi 5000 eestlast. Tuli 20 koori: põhiliselt Rootsis, ka Inglismaalt, väike eesti koor Heli Pariisist... Sellest kujunes suurejooneline ettevõtmine. Kanadast tuli ka Roman Toi, kelle juhatusel laulsime tema laulu "Kõrs".

Selleid peod nõudsid nii suurt majanduslikku kui ka muusikalist ettevalmistamist. Muusikaline osa langes minu kätte. Laulupeo ettevalmistus kestis tavaliselt üks aasta. Mul tuli pidada palju kirjavahetust kõikide kooridega, programm tuli kokku leppida ja seada nii, et kõik dirigendid said oma ülesanded. Minule jäi tavaliselt avalaulu juhatamine ja veel mõni laul programmi sees. Kokku juhatas kuni 10 dirigenti.

Laulupeoga kaasnesid harilikult rahvapidu, endiste sõdurite kokkutulek, kirikukontsert ja muid üritusi.

1978 toimus II laulupidu, III oli 1982

Inglismaal, Lesteris. Viimane laulupidu toimus 1986. aastal Heidelbergis. Sellest kujunes jälle suursündmus: linnahall oli rahvast täis, toimus suur Eesti vabaduse nõudmise rongkäik läbi linna ülikooli platsile, kus prof. Hahn pidas kõne.

Sinu roll nende laulupidude korraldamisel on olnud suur. Veendusin selles, kui vaatasin läbi Su arhiivimaterjali. Suur tänu jutu eest ja jõudu edaspidiseks siin Gochis tegutsemiseks: nii aias kui mujal linnas.

Minu ametlik kodu

on Kleve linnas. Kuna abikaasa pärineb Gochist, siis elan nüüd praktiliselt siin. Töö ei lõpe. Korra nädalas käin Kleves katoliku kiriku senioride koori proove tegemas. Meil on päris suur repertuaar, korraldame kontsertesinemisi. Tore ettevõtmine on iga kuu sünnipäevade pidu. 40 laulu hulgast saab iga sünnipäevalaps valida oma lemmiku. Oleme laulnud ka mitmeid missasid.

Suur tänu huvitava jutu eest!

ALO PÕLDMÄE

Heljo Sepp

...ja nii ta meid õpetaski

(Algus ML nr. 4)

III osa

Tartusse sõitsime 1932. a. kevadtalvel. Elleriid elasid siis Filosoofi tänavas. Mäletan, et enne sisenemist trepikojas seistes pabistasin põhjalikult. Kui mu õpetaja Emilie Kuusk poleks mind käest hoidnud, oleksin trepist tagasi alla tormanud. Uks avanes ja seisime silmitsi helilooja Heino Elleriga, kes kutsus meid sisse. Üksikasjad mälus ei taastu, küll aga tervikpilt inimesest: rahulik, napsõnaline, üllatavalt vaikke hääle ja imepärastelt sirge rühiga sõbralikult naeratav härrasmees. Mängida ma ei kartnud, ja küllap jäi helilooja oma "Moderato" esitusega rahule, sest ta võttis kümneaastase plikatirtsu põlvele istuma ja hakkas mingit pildiraamatut näitama. Anna Eller pani mulle sülle, nagu lapsele ikka, soovapadjana heegeldatud nuku mängimiseks. Selle esimese kohtumise vaikselt hell alatoon heliseb minus siiani.

Seekord läks sõit küll tagasi Valga poole, kuid paari aasta pärast (1934) võtsid Elleriid minu muusikalise kasvatuse juba enda hoole alla. Jätkates üldkoolis käimist Valgas, hakkasin kord nädalas, laupäeviti, sõitma Tartusse muusikatundi. Tund oli pikk, kestis kella kolmest seitsmeni. Esimesed tund või kaks (nii palju kui Heino Eller pidas vajalikuks) töötas ta minu elementaar-teooria, hiljem ka harmoonia alal. Siis algas klaveritund Anna Elleriga. Pärast kiirustasin Valka sõitvale mootorrongile. Kella kümneks õhtul jõudsin jälle koju.

Nii kestis see kaugõpe tervelt neli aastat. Oma töö eest ei küsinud Elleriid minu vanematelt sentigi. Vastupidi – enne muusikatunni algust ootas mind alati korralik lõuna Ellerite maitsekalt sisustatud söögitoas. Peale muu olgu öeldud, et provintsilinnakesest ülikoolilinnas saabunud "metskassile" õpetati ka vajalikke lauakombeid. Loomulikult tehti seda suure taktitundega. Tuleb vaid tänada saatust, mis viis mind nende heade inimeste juurde!

Lisan veel, et Ellerite "meeskonnatöö" oli suunatud pianisti kasvatamisele. Kuigi siin oli jame ots kindlalt Heino Elleri kätes, ei saa kuidagi alahinnata Anna Elleri osa. Küllap tekitas pisut raskusi keelekõnnumus, sest Ellerite kodune keel oli vene keel. Aastatepikkuse suhtlemise tulemusena hakkas Anna Eller tunde läbi viima eesti keeles, mina kahjuks vene keelt siis veel selgeks ei õppinud.

Enne kui kirjeldan üksikasjalikumalt Elleri õpetamisviisi, peatun lühidalt sellel, kuidas õpetati teda ennast. Isiklikult kogetu jätab ju alati inimesse oma jälje.

Alustagem Rudolf Tobiasest muusikaõpetajana Tartu reaalkoolis. Korduvalt võis Elleriil kuulda sõnu Tobiasest laiast haardest aine käsitlusel: "Tobias alustas mõnest elementaartõest teoorias, lõpetas aga kaugel ja kõrgel Beethoveni vormikõnnumustes." Aine teoreetilisele küljele kaasnes Tobiasest juhendamisel ka praktiline musitseerimine nii keelpillikvartetis kui kooliorkestris. Töö ansambelis ja orkestris saatis Elleriit ka õpingute

ajal Peterburis. Küllap isiklikust veendumusest rääkis Eller mulle niisuguse praktilise töö tähtsusest muusikuks võrsumisel. Uskusin ma seda tollal või mitte – lapsemeelne nagu olin –, aga kui 1938. aastal Londoni Kuninglikus Muusikaakadeemias suruti mulle kätte oboe, siis jäin küll sõnatuks. Kõigil pianistidel tuli selgeks õppida üks orkestripill, et mõne aja pärast osaleda töös orkestriga dirigendikepi all. Pianistile pidas Eller vajalikuks män- gimispraktikat igasugustes ansambelites (saade, duod, triod jne). Ta oli ju ise tegelikult viuldaja, kes jätkas õpinguid Peterburi Konser- vatooriumis, kuid kae ülemängimise tõttu pidi ta jätkama viiuli sinnapaika. Viuldajana juhtiski ta kõigepealt õpilase tähelepanu muusikalise mõtlemise loogikale, fraseerimisele, "hingamisele". Otsestelt pianismi puudutavasse küsimustesse ta ei sekkunud. Nõudis ainult, et mängitaks loomulikult, vigurdamata. Vabakuulajana Peterburi kuulsa viiuli- pedagoogi Leopold Aueri tundides jättis Eller meelde "hingamise" tähtsuse fraseerimisel ning ka nõude jälgida küllaltki stabiilset rütmipulssi. Solisti põhjendamatu hülpevat muusikalist pulssi interpretatsioonis Eller ei soosinud. Küllap rääkisid siin kaasa niihästi tema kogemused orkestrist kui ka oma teoste juhatamisest.

Omamoodi mõju Elleri muusikatajale võis avaldada õigusteaduse õppimine Peterburi Ülikoolis. Aastakümneid hiljem õpilastega töötades nõudis ta neilt kõigepealt "selget pead". Kaldun arvama, et neli aastat jurisprudenti (see oli tema vaste õigusteadusele) oli jätnud jälje ka tema muusikalisse mõtlemisse. Näitena võin tuua juhtumi Elleri lemmikõpilase Eduard Tubinaga, mida maestro armastas korduvalt rääkida. Toonud Tubin ühe oma suurvormis teose Ellerile näha. Keeranud ja keeranud veel kirjutamata partituuri tühje lehekülgi, kuni lõpuks peatunud ja ütelnud, et just siia, kuhu osutab pliiatsiteravik, tuleb teose kulminatsioon. Eller kommenteeris siis ikka, et vaat nii tuleb ette näha kogu teose arengut. Ja tõesti – Tubin kasvatab oma teoste kulminatsioon hingeatma võimsusega, tänu eelneva arengu loogikale.

Selget pead ja katkematu arengujoone järgimist võib tunda ka Elleri teostes, mida ta kirjutas nii enne kui pärast stuudiumi läbimist V. Calafati juures Peterburi Konservatooriumis. Loomulikult polnud Calafati mastaap võrreldav tema õpetaja Rimski-Korsakoviaga, aga nagu Eller ise ütleb: "...oli niisugune vaikne mehike... (ka Eller ei käivitanud kunagi juhendamisel "kõrgeid tuure")... ta oli väga korralik ja nii sai midagi ära õppida... see oli tõsi küll."** Eller hindas väga oma õpetaja tööstiili ja võttis sealt mõndagi üle.

1920. aastal astus ta taas kodumaa pinnale, konservatooriumi diplom taskus, abikaasa Anna käekõrval. Hakates õpetama Tartu Kõrgemas Muusikakoolis, oli Eller 33-aastane, loksik juustepahmaka ja sirge rühiga, uut vaimust otsiv eesti helilooja. Ta hoiak oli mõneti trotsiv, ta töötas aga erakordse põhjalikkusega ning oli kindel otsuste langetamisel. Olles isikupärastelt isemeelne, teadis ta õpetajana täpselt, mida taotles. Mu armas klaveriõpetaja Emilie Kuusk kirjeldab kahekümnendate aastate teise poole Elleriit: "Ta

oli õpilaste poolt armastatud ja kardetud, ta kukutas harmoonia ja teooria eksamil ikka 10-st 8! Tüdrukud kartsid ja armastasid Elleriit, ja kui oli koolipidu, oh seda õnne, kes temaga sai tantsida. Eks minagi sain selle õnne osaliseks ja koduteel (elasin Ellerite lähedal sel ajal) ütles ta: "Ma olen lihtne mees, aga ma otsin ilusaid mõtteid."***

Nii ütles siis Eller ise ja avas küll kõige olulisema tahu oma isiksusest. Kui ta aeglaselt ja peaaegu laulva intonatsiooniga ütles "Ma sündisin Laevas" (koht Tartumaal), siis sinna looduse ilu ja rikkuse laeva ta oma mõtteis ka jäi. Muidugi oli vaja suurlinna Peterburi vägevust ja hiilgust, tarkusi ülikoolist ja konservatooriumist, et hakata nii karmilt karastama oma kodulinna noori muusikuid – kümnest kaheksa "põrujat"! Aga peamiseks jäi talle alati "looduse sisse minek", seal olemine ning sealt jõu ja inspiratsiooni ammutamine, ilusate mõtete otsimine loodusest. Suviti oli mets talle teiseks koduks: ta kõndis pikki maid, et leida parajat kepipuud või sobivat oksa paberinoa voolimiseks. Kuigi abikaasa Anna eelistas Narva-Jõesuud, leidis perepea, et suve võib sisustada ka Eesti kõige lõunapoolsemas "metsikus lõunas", Koikkülas! Ägeda vooluga Koiva jõe kallastel "õngitses" helilooja kepipuuks välja musta tamme***, mille töötlemiseks oli vaja spetsiaalseid puidupainutamise kruvisid, viimistluseks igat liiki peitse. Kodune söögituba meenutas vahel enam küll mööbelsepa kui helilooja elamist. Meisterdatud keppide ja paberinugade arvu pidas Eller ise ligi sajani ulatuvaks.

Elleri "looduse sisse minek" oli põhjalik. Loodus muutus tal helipildina küll liblikaks, männiks, kelladeks või tüütavaks kärbekeks, avarusteks, koiduks, videvikuks, valgeteks öödeks, viirastusteks, öö hüüteks ja paljuks muuks. Oma sümfoonilise poemi "Koit" kohta on ta öelnud: "Olen sellesse helitõesse põiminud kogu oma armastuse looduse vastu. See armastus ulatub tagasi juba poisikesepõlve... on öieti kõigi minu teoste sisuks."****

Puudutan Elleri heliloomingut hilisemas töö käigus veel, kuid esialgu pöördun tagasi tema elu- ja looduslähedaselt selge ja arusaadava õpetamisviisi juurde.

(Järgneb)

* Raadiovestlus Valdo Pandiga.

** Isiklikust kirjavahetusest Emilie Kuusega, kiri 1988. aastast.

*** Tammepuu, mis on aastaid lebanud voolavas vees, muutudes värvuselt hallikaspruuniks. Töötlemisel võtab sametise hõbehallika värvingu. Väärspuit.

**** Vestlusest Eesti Raadios 8.12.1946.

Imants Zemzaris

PUHKAJA MÄRKMED

Skandaalid

Sirvides oma artikleid selle aasta esimesest poolest leidsin, et neis ei kajastu üldse skandaalid, millest palju kirjutas muusikateadlasest ajakirjanik **Inese Lusīņa**. Mis skandaalid?

Aasta algul nõudsid mõnede Riia muusikakollektiivide esindajad oma materiaalse, organisatsioonilise ja kunstilise tingimuste parandamist, esitasid pretensioone Filharmooniale. Ajakirjanduses ja raadios algas pikantne mürgine poleemika, mille tulemusel Filharmoonia juhtkond ja kõigi kontserdisaalide administraatorid andsid lahkumisavalduse. Samaaegselt läksid liikvele kuuljutud, et eelarveliste vahendite puudumise tõttu likvideeritakse Filharmoonia kollektiivid – klaveritrio, kammerorkester, Riiklik Akadeemiline Koor Latvija ja tantsuansambel Daile. "Mis likvideerimise maania see on?" hüüdis praegune Rahvusoperi peadirigent Gintaras Rinkievičius. Tema veendumuse kohaselt võis leida raha rahvuslikult tähtsate kollektiivide säilitamiseks. Viimane sõna jäi Kultuuriministriumile: Filharmoonia on vaja järkjärguliselt reorganiseerida, kammerorkester (siiani ilma peadirigendita) ja trio säilitavad esialgu oma staatuse. Aga riiklik koor ja rahvuslik sümfooniaorkester said sõltumatuteks, mõlematel uued peadirigendid: kooril noor ja väga andekas **Maris Sirmāis**, orkestril norralane **Terje Mikkelsen**.

Samal ajal sai Rahvusoperis Verdi "Nabuccost" G. Rinkievičiuse lavastuses ere ja kõrge kunstilise tasemega etendus. Sellesse ja ka teistesse lavastustesse kutsus ta mõned tugevad Leedu lauljad. Külalised võtsid osadelt kohalikelt juhtivatelt solistidelt töö ära, mis loomulikult kutsus esile nende nurina. **Romualdis Kalsonsi** ooperit "Kadunud poeg" etendatakse väga harva. Pole piisavalt publikut. On välja arvestatud, et tulus on ainult see etendus, kus vähemalt kolmveerand saali on välja müüdud. Rahvusoperis läheb aga **Zigmars Liepinši** rokk-ooper (melodraama) "Pariisi Jumalaema kirik" V. Hugo ainetel. Selles näidatakse muude efektide hulgas sünnitust ja laval kõnnivad elus hobune ja kits.

Nagu G. Rinkievičius õigesti märkis, on Läti originaalse ooperi arendamiseks vaja eraldada erisummad, see peab olema rahvuslik, riiklik poliitika. Streigi abil saavutasid Rahvusoperi orkestrandid, et nende palk tõsteti Läti Rahvusliku Sümfooniaorkestri tasemele. On moodustatud Rahvusoperi fond. Sellesse kuuluvad mitte enam seda žanri väga armastavad vaesed hädavaresed (nagu varem ooperigildi aegadel), vaid suurmagnaadid.

Sellega võib jutu skandaalidest lõpetada.

Pilt on sarnane

Eesti kolleeg Herbert Vainu kirjutab ülevaates Läti ajakirjandusele, et eesti muusikat kõlab praegu rohkem välismaal kui kodus. Sama võib öelda Läti kohta. Oma

oopustega lööb läbi Peteris Vasks. Hiljuti oli ta koos E.-S. Tüüriga kui *composer in residence* kutsutud **Gideon Kremeri** festivalile Lochenhausis.

Augustis on Salzburgi muusikapidustustel tema Kremerile pühendatud Viulikonserdi esiettekanne. Enne Lockhausenit esitas Vasksi "Cantabile per archi" Berliini Filharmoonia. Palju on välja antud CD-sid tema muusikaga.

Vasks on "minev" autor. Koos tema nimega läheb maailma ka Läti. Selles osas on ta teinud viimastel aastatel mitte vähem kui meie poliitikud ja diplomaadid. Aga siin on ka kalk arvestus: keda tuntakse, see läheb. Kuivale on aga jäänud **Janis Bulansi** ansambli muusikud, kes on juba parkümmend aastat propageerinud "mitminevaid" autoreid – **Arturs Grīnupsis**, **Maija Einfeldet**, **Vilnis Smidberģis**, **Juris Abolsis** jt.

Arvan, et muusikute maailma minek peaks olema harmooniliselt ühendatud koduse muusikaalude arendamisega, kus pole enam mingit tsensuuri. Kuid noored muusikud tahavad aina õppida, esineda, teenida välismaal. Nad teavad, kui palju kuskil miski maksab. Teavad raha hinda. Kuid eks see ole ka loomulik, et nad tahavad kasutada võimalusi, mida varem polnud, teha karjääri. Seda enam, et muusikud on üldiselt vaene rahvas.

Palju sõltub publikust. Aga publik armastab praegu tihtipeale pompöössust, sensatsiooni, eksootikat. Talle ei istu ei patriotism ega ka rafineeritud kammermuusika. Inimestelt, kelle seisukohti arvestatakse, kuulub mõtteavaldusi: "Kammermuusika ainult spetsialistidele, Akadeemia seinte vahele!"

Publikule "läheb peale" välismaine, mis on lihtsam või pompöössem. Juba viiendat korda oli **Siguldās** Itaalia ooperi festival – kuulajaid 18 000. Üle **Bauska** ja **Rundale** piiride ulatus vanamuusika festival. Suure eduga läks **Geshwini** 100. sünniaastapäevale pühendatud kontsert Rahvusoperis. Imelik, keegi ei taha olla kodus, olla iseendaga. Seetõttu oli minu jaoks ülimalt tähtsaks sündmuseks folkloorifestival **Baltica '97** aasta keskel, keset suve ja keset Lätimaad – Riias.

* * *

Neeme Järvi viis mu unistuse täide

Rokksümfooniaks nimetatakse Eestis **Imants Kalniņši** 4. sümfooniat. On vist raske leida teist Läti muusikateost, milles nii vahetult kajastuksid helilooja hingelised läbielamised.

70-ndate aastate algul tuli tollasesse Nõukogude Liitu Ameerika filoloog ja poetess **Kelly Cherry**. Tema tutvus Imants Kalniņšiga kasvas üle mõlemapoolseteks kirglikeks tunneteks. Loomulikult said kahe vabamõtlejaliku intellektuaali suhted, nende "ebaõige" armastus vastavate organite huviojektiks. Ja loomulikult tuli "Luure Keskgentuuri spioonil" Kelly Cheryl lahkuda

"kõige õnnelikumast riigist". Imants oli valmis temaga kaasa sõitma. Kuid... Kõik läbielatu paiskas ta oma 4. sümfoonia kirglikesse meloodiatesse ja rütmi. Selle neli osa kujutavad endast jutustust armastuse sümmit, triumfist ja lõpust, julma ümbritseva keskkonna tajumisest.

Esimese osa bolero teemaks kasutas **Kalniņš** oma laulu "Seitse kurba tähte", aga finaali on kirjutatud vokaaltsükli naishäälele orkestri saatel **K. Cherry** ingliskeelsetele luuletekstidele. Tollane tsensuur ei lubanud finaali niisugusel kujul esitada (praegu võib selle üle ainult imestust tunda: **K. Cherry** tekstid on absoluutselt lüünlised) ning autoril tuli luua instrumentaalne variant. Kuna finaali oli ebastandardne, ilma üldrahvaliku juubeldamiseta, ei õnnestunud seda näidata Moskvas heliloojate üleliidulisel kongressil. Kuid see sümfoonia sai vastupanu ja solidaarsuse sümboliks, toetas intelligenti opositsiooni.

Enne 4. sümfooniast oli **Kalniņš** kirjutanud peale 3-nda sümfoonia veel kaks kontserti, oratooriumi, rohkesti laule teatrietendustele. Lootustandva süvamuusikuna ühendas ta endas tüüpilised põhjamaised jooned ja värvid Šostakovitši sümfonismi karmuse ja mastaapsusega.

Võib-olla on mingeid paralleeljooni **Kalniņši** ja **Pärdi** vahel. Mõlemad leidsid end pärast 3. sümfooniast. Tänapäeval on raske **Kalniņšit** ette kujutada ilma ta ande teise pooleta — rokk- ja lastelauludeta ning olmemeloodiateta, mida tal on sadu ja mis on saanud tõeliselt rahvalikeks.

Pärast 4. sümfooniast on **Kalniņš** kirjutanud kaks ooperit, 2 oratooriumi, 5. sümfoonia, mitu programmi oma teisele rokk-grupile. Esimene, kus ta ise laulis ja mängis, eksisteeris juba enne 4. sümfoonia kirjutamist. Samuti oli ta loonud varem esimese rokk-ooperi Nõukogude Lliidus "Hei, keegi!" (U. Sarajani tekstile).

Kuid 33-aastaselt kirjutatud 4. sümfoonia on helilooja mõlema loomingulise sfääri ühendamise eredaim näide. Seda on fantastiliselt palju ette kantud täissaalidele. Roki elemendid (basskitari ja löökpillide kasutamine) tõmbavad ligi noorust. Teose esimeseks ja paljukordseks dirigendiks on olnud maestro **Leonids Vigners**, kes pidas oma kohuseks dirigeerida iga uut läti partituuri, hiljem nooremad mehed.

Ma olen mõnikord mõelnud: miks ei võiks see sümfoonia kõlada maailmklassi orkestrilt, maailmamainega dirigendi juhatusel? Näiteks **Karajan** ja **Berliini** sümfooniaorkester (kui nad juba mängivad **Raveli** "Bolerot" ja **Bizet** "Carmenit"). Alateadvuslikult uskusin, et see soov kunagi täitub. Nüüd on siis mu unistuse teoks teinud oma Detroiti orkestriga **Neeme Järvi** – tõeline Baltikumi patrioot. Ta esitas sümfoonia selle algsel, originaalsel kujul.

Koknese, VII-VIII 1997

Soome väikelinnas toimunud kammer- muusikafestival äratas mõtteid

Vibides augustikuu alguses Soomes Savo maakonnas külas oma kauaaegsetel perekonmatuttavatel, oli mul hea võimalus osa saada paarikümne kilomeetri kaugusel asuvas 6000 elanikuga väikelinnas Joroises toimunud muusikafestivalist. Vaatamata oma väiksusele on Joroinen sealse kandi üks olulisemaid muusikalisi keskusi. Juba 20 aastat tegutseb seal muusikaühing, mis on alates 1977. aastast tänaseni organiseerinud linnakeses igal aastal muusikafestivale. Nagu buklette sirvides selgub, on neil festivalidel erinevatel aegadel esinenud paljud head muusikud, mõned on ka maailma mastaabis tippinterpreetid: Vladimir Ashkenazy, Mark Lubotski, Inglise Keelpillikvartett, Leedu Kammerorkester. Ka üks eesti praegu kahjuks mitte edasi tegutsev ansambel – Camerata Tallinn. Praegustest tuntud soome dirigentidest on esinenud Okko Kamu ja Osmo Vänskä; nemad küll muiue dirigendiroolis, vaid esimene viuldajana ja teine klametistina.

Seekordse festivali oli ürituse juht Ilmo Ranta kavandanud laiapõhjalise kammermuusikafestivalina, mille käigus lisaks klassikalise muusika kontsertidele toimusid ka jazz-, rahvamuusika- ja lastekontserdid. See on minu arvates üsnagi huvitav idee, mida Eestis ei ole siiani vist rakendatud. Nii saab vast mõnevõrra ehk suurendada publikut, sest algselt vaid jazz- või rahvamuusikakontserdile minna planeerinud inimesel võib sellelt saadud elamuste tõttu tekkida huvi ka samal festivalil toimuvate klassikalise muusika kontsertide vastu, kuhu ta tavaliselt võib-olla ei läheks. Muidugi ei oleks sellise printsiibi rakendamine mõeldav suurlinnas, sest siis muutuks festivali suunitus liiga laialivalguvaks.

XX Joroiste muusikapäevade üheks keskseimaks interpreediks oli nende organiseerija Ilmo Ranta, kes esines pianistina erinevate koosseisudega kokku tervelt viiel festivali kontserdil. Ka minul õnnestus teda kuulda.

Straussi valss kõlas pühakojas

Siinkirjutanu käis kahel festivali kontserdil, esimene neist toimus 4. augustil Joroise kirikus. Esinejaks Zagros Ensemble aasta tagasi Sibeliuse Akadeemia dirigeerimise alal lõpetanud Hannu Lintu juhendamisel. See kollektiiv meenutas mulle meie NYJD Ensemble'it, kuigi dirigentide ettekandestil on erinev. Võrreldes meie Olari Eltsiga on H. Lintu vaoshoitum, kuid sellest ei kannata ettekantava muusika kvaliteet. Muuseas, üheks tema õpetajaks on olnud Eri Klas.

Nagu paljudel nüüdismuusika kollektiividel, võib Zagros Ensemble'i koosseis

väga suuresti varieeruda, ulatudes ühest mängijast kuni kammerorkestrini. Seda ansambli kuulates tabasin end mõttelt, et noortest interpreetidest koosnev kollektiiv on teinud veidi hinnalaandust helikeele modernsuse osas arvestusega, et kontserdipubliku hulgas on ka palju neid, kellele ülimodernse helikeelega teosed pole kergesti vastuvõetavad. Mõnel uue muusika festivalil poleks nad ilmselt Raveli ja de Falla teoseid avalugudena mänginud. Nad tegid seda hästi.

Ilmo Ranta

Arnold Schönbergi "Metshaldja laul" kantaadist "Gurre laulud" kõlas mezzo-sopran Päivi Nisula esituses ja kammeransambli seatusena. Kammerkoosseisuga esitatud fragment massiivsest hilisromantilise vokaal-sümfoonilisest suurvormist jäi aga algvariantiga võrreldes üpris kahvatuks. Pealegi oli takistavaks teguriks

puukiriku kehv akustika. Põnev teos oli Arne Merikanto kolmeosaline Nonett. Helilooja eluaastad (1893–1958) panevad tema loomingut tahtmatult võrdlema meie Heino Elleri või Eduard Tubinaga. Merikanto muusika on aga tunduvalt ekspressiivsema helikeelega, sisaldades kohati väga põnevaid kõlalisi leide. Selle atonaalse teose puhul, milles paiguti oli tunda uus-Viini koolkonna mõjusid, jäigi mulle arusaamatuks, kas teos oli kirjutatud dodekafoonilises tehnikas või mitte. Igatahes oli tegu oma aja kohta modernse muusikaga, mille samast minu teada Eestis tol ajal veel ei kirjutatud. Ka ettekannet õnnestus, tänu Hannu Lintu heale vormitunnetusele.

Kontsert lõppes mõnevõrra üllatuslikult – pole ma enne kuulnud pühakojas mängitavat "jumalavallatuid" Straussi valsikesi. A. Schönbergi poolt seatud J. Straussi "Keisri valss" paistis aga olevat sobilik lõpulguga, mis tekitas publikus pärast kontserdi "tõsisit" põhiosa parajalt elevust.

Messiaeni teose hea ettekannet

6. augustil toimus Joroise kirikus hilisõhtune kontsert, kus oli kavas vaid üks kammerteos – Olivier Messiaeni "Aegade lõpu kvartett" viiulile, klametile, tsellole ja klaverile. Selle ka 60-minutilise teose esitasid Jan Söderblom, Kari Kriikku, Marko Ylönen

ja Ilmo Ranta, kes vääriksid ka Eestisse esinema kutsumist.

1940–1941 Saksa sõjavangis kirjutatud kammeroopusel on saanud Messiaeni üks enimmängitavaid teoseid. "Aegade lõpu kvartett" tugineb Ilmutusraamatu kümnendale peatükile. Teoses on sümboliseelt 8 osa. Piibli järgi lõi Jumal maailma kuue päevaga, seitsmendal puhkas ja kaheksas sümboliseerib siirdumist aegade lõppu – igavikku.

Kvarteti osade muusikaline karakter on üsna kontrastne; on rahulikke, meditatiivseid osasid, kuid on ka metsiku liikumissüühiaga löike. Messiaeni armastab tolles kammeroopuses süüvida ühte kõlakujundisse ja sealt n.–õ. "viimase välja pigistada". Selles mõttes meenutavad mõned "Aegade lõpu kvarteti" osad praegusaja minimalistlike heliloojate muusikat. Kuid Messiaeni puhul võib tunduvalt selgemini tajuda muusika arengu kulgu; vaatamata pidevalt korduvale materjalile ei teki paigaltammumise tunnet. Hästi mõjuvad ka lihtsad dramaturgilised nipid, näiteks mõnes osas instrumentaariumi kahandamine kahele või isegi üheleainsale pillile.

Kogu kvarteti ettekannet oli väga veenev. Eriti hästi pääses mõjule teose viimane osa, kus pianissimos tõusvates astmelistes liikumistes ja lõpuks täielikku vaikusse hääbumises tekkis kuulajas selge kujutlus "taevaminekust".

Soomes klassikalise muusika kontserdid suure publikuhuiga

Joroiste festivali kontserte külastades ja Soome ajakirjandust jälgides tekkis mulje, et rahvas käib seal klassikalise muusika kontserdil suhteliselt rohkem kui Eestis. Ajakirjanduse andmeil jõudis kolm nädalat varem samas maakonnas toimunud Kangasniemi festivali piletimüügist isegi väikesesse kasumisse. Rääkimata muidugi rahvusvahelise kõlapinnaga Savonlinna ooperipidustustest, kuhu mul algselt plaanis oli minna. See sõit jäi aga ära, kuna nii soome nüüdishelilooja Einjuhani Rautavaara ooperi "Aleksis Kivi" kolmele etendusele kui ka peaaegu kõigile teistele festivalil toimunud ooperietendustele olid piletid välja müüdnud.

Tahaks loota, et ka Eestis aja jooksul publikuhuvi suurenema hakkaks. Mõned märgid seda juba ka näitavad. Tamula järvele läks rahvas kindlasti rohkem vaatama tulevärki, kui kuulama klassikalist muusikat. Kuid sellest pole midagi. Oli ju ka Beethoveni suurtükipaukudega "Sõjasümfoonia" omal ajal tunduvalt populaarsem kui tema muud tegelikud väärtteosed. Aeg sõelus aga viimased ometi välja.

Aaro Pertmann

Hannu Lintu

UUT EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU MUUSIKAFONDIS

RAAMATUD

A composition as a problem: proceedings of a conference on music theory: Tallinn, May 16–17, 1996. – Tallinn, 1997. – 84 p.

Gammond, Peter. Ooper. – Tallinn, 1997. – 71 lk. – (Pisibluvi käsiraamat).

Kull, Imbi. Eesti muusika ajalugu koolidele. – Tallinn, 1997. – 87 lk.: ill., portr. Leichter, Karl. Keset muusikat. – Tartu, 1997. – 543 lk. – (Eesti mõttelugu; 149). *

Burt, George. The art of film music. – Boston, 1994. – 266 p.: mus.

Claudio Monteverdi: vom Madrigal zur Monodie. – München, 1994. – 186 S.: mus.

Cyr, Mary. Performing baroque music. – Portland (Oregon), 1992. – 254 p.: ill., mus., facs.

Heidrich, Jürgen. Der Meier–Mathoson–Disput: eine Polemik zur deutschen protestantischen Kirchenkantate in der ersten Hälfte des 18. Jahrhundert. – Göttingen, 1995. – 53 S.: ill., faks.

Heyworth, Peter. Otto Klemperer: his life and times. – Vol. 1.–2. – Cambridge, 1996.

Hirchberg, Jehoash. Music in the Jewish community of Palestine, 1880–1948: a social history. – Oxford, 1996. – 297 p.: mus.

Taruskin, Richard. Stravinsky and Russian traditions. – Vol. 1.–2. – Oxford, 1996.

Vapaavouri, Hannu. Virsilaulu ja heräävä kansallinen kultuuri-identiteetti: Jumalanpalveluksen virsilaulu ja –sävelmistöä koskeva keskustelu Suomessa 1800–luvun puolivälistä vuoteen 1886. – Helsinki, 1997. – 415 s.

NOODID

Kangro, Raimo. Tandem con Gioconda: für Violine, Violoncello, Percussion ad lib. – Lilienthal/Bremen. – 2 partituuri (48 lk., pag. var.).

Mägi, Ester. Vesper: für Violine und Klavier (Orgel). – Lilienthal/Bremen, 1997. – 1 klaviir (6 lk.) + 1 hääl (3 lk.).

Mägi, Ester. Collocutio: für Saxophon–Quartett. – Lilienthal/Bremen, 1997. – 1 partituur (16 lk.) + 4 häält (19 lk., pag. var.).

Siimer, Mart. Besinnlicher Abend. – Saxophon–Quartett. – Lilienthal/Bremen, 1997. – 1 partituur (20 lk.) + 4 häält (20 lk., pag. var.).

*

Gubaidulina, Sofia. Hell und dunkel. Trivium / Arvo Pärt: für Orgel. – Hamburg, 1997. – 15 lk.

Keown, Alan. Bach beat. Caribbean fantasy. – Springfield, 1991. – Löökpilliorkestri partituur ja hääl. – 6 + 14 lk.

Mussorgski, Modest. Russian oper / arr. by Dave Henning. – Springfield, 1993. – Puhkpilliorkestri partituur ja hääl. – 11 + 46 lk.

Tchaikovsky, Peter. 1812: overture / arr. by Dave Henning. – Springfield, 1993. – Puhkpilliorkestri partituur ja hääl. – 14 + 60 lk.

Wasmuth, Jan–Jürgen. [Kaanonid jm.] — [Walsrode, 1997.] – 12 lk.

Wasmuth, Jan–Jürgen. Lasst uns festhalten an dem Bekenntnis der Hoffnung = Pidagem lootuse tunnistusest kinni. – Walsrode, 1997. – Segakoorile. 10 lk.

HELISALVESTISED

CD–d

Aho, Kalevi. Sonatas for accordion / perf. by Marjut Tynkkunen (accordion). – Tampere, 1996.

Bartók, B. la. Chamber music / perf. by Ensemble Villa Musica: Ida Bieler (violin), Ulf Rodenhäuser (clarinet), Kalle Randalu (piano). – Detmold, 1996.

BeBe & CeCe Winans. Greatest hits. – 1996.

Börtz, Daniel. Backanterna = The Bacchae: opera in two acts: original soundtrack for the TV production / text: Euripides; perf. by soloists, Chorus of the Stockholm Opera, Kungliga Hovkapellet, cond. by Kjell Ingebretsen. – 1993.

Contemporary works for the violin 97 / perf. by Juhani Palola (violin). – 1997.

French favourites / perf. by Detroit Symphony Orchestra, cond. by Neeme Järvi. – Colchester, 1996.

Frescobaldi, Girolamo. Original music for blockflute and harpsichord / perf. by The Estonian Baroque Solists. – Tallinn, 1997.

Haydn, Joseph. Theresienmesse: in B flat major, Hob XXII:12 / perf. by Collegium Musicum 90, soloists, cond. by Richard Hickox. – Colchester, 1996.

Kangro, Raimo. Konzert für zwei Klaviere und Kammerorchester Nr. 2, op. 36. Konzert für zwei, op. 48. Kantate "Gaudeo". – Bühl/Baden, 1996.

Krakamp, Fine (portatiiv). Musik der Renaissance. – Heidelberg, 1995.

Larsson, Lars–Erik. Förklädd gud. Pastoraalvit. – Stockholm, 1991.

Lidholm, Ingvar. Ett drömspela = A dream play: opera in a prelude and two acts / libretto by Ingvar Lidholm after August Strindberg; perf. by soloists, The Royal Choir of Stockholm, The Adolf Fredrik Girls Choir, The Adolf Fredrik Boys Choir, Kungliga Hovkapellet = The Royal Orchestra, cond. by Kjell Ingebretsen. – Stockholm, 1993.

Linnamuusikud (vanamuusikaansambel, juh. Taivo Nütvägi). AD 1994.

Palmgren, Selim. Early piano works / perf. by Izumi Tateno (piano). – 1993.

Petersson, Allan. Concertos for string orchestra / perf. by: Deutsche Kammerakademie Neuss, cond. by Johannes Goritzki. – Georgsmarienhütte, 1994.

Pink panthers back / all compositions by Raul Sõst except Friendly by Ain Agan; perf. by authors, Taavo Rimmel, Toomas Rull. – Tallinn, 1997.

Sarpila, Antti (saksofon). 15th anniversary / perf. by Antti Sarpila swing band. – Helsinki, 1997.

Schönberg, Arnold. Ein Stelldichein / perf. by: Helen Jahren (oboe), H'kan Rosengren (clarinet), Per Enoksson (violin), Mats Rondin (cello), Stefan Bojsten (piano). – Stockholm, 1997.

Sumera, Lepo. Symphony No. 5 / perf. by Malmö Symphony Orchestra, cond. by Paavo Järvi. – Djursholm, 1996.

VSP Projekt (ansambel). – 1996.

Waiting to exhale: original soundtrack album / all songs written & produced by Babyface. – 1995.

EESTI KONTSERDI KONTSERDID OKTOOBRI

K 1. X kell 19 Estonia Kontserdisaal, N 2. X kell 19 Viljandi teater Ugala – **RAHVUSVAHELINE MUUSIKAPÄEV.** ERSO, Eesti Kontserdi oratooriumikoor, dirigent Gintaras Rikevičius (Leedu), leedu solistid. Orff – Afrodite triumf. Piletid 50; 25.

K 1. X kell 19 Lihula Kultuurimaja, N 2. X kell 19 Haapsalu Toomkirik – **TALLINNA KEELPILLIKVARTETT.** Berwald, Sibelius.

K 1. X kell 18 Kuressaare lossi Kapitulisaal, L 4. X kell 18 Mustvee kirik, P 5. X kell 13 Põltsamaa kirik, kell 18 Halliste kirik, P 19. X kell 19 Estonia Kontserdisaal – **HORTUS MUSICUS** – 25.

N 2. X kell 19 Mustpeade Maja Valge saal, R 3. X kell 19 Viljandi Kultuurimaja – **Orientalifestival esitleb indiaasi.** Piletid 60; 30.

L 4. X kell 19 Mustpeade Maja Valge saal – **Ysaye–nimeline Keelpillikvartett** (Prantsusmaa). Ravel, Debussy, Ysaye. Piletid 60; 30.

T 7. X kell 19 Mustpeade Maja Valge saal, K 8. X kell 19 Purtse linnus **David Tanenbaum** (kitarr, USA). Piletid 50; 25 – 30; 15.

T 7. X kell 18 Valga Muusikakool, P 12. X kell 14 Mäetaguse Mõis, E 13. X kell 17.30 Sillamäe Muusikakool, P 19. X kell 16 Rakvere Kauri kool, N 23. X kell 19 Paide Raekoda, T 28. X kell 19 Mustpeade Maja Olavi saal – **Virgo Veldi** (saksofon). Kaastegevad Ralf Taal (klaver), Juha Keikkonen (altsaksofon), Soome, kaastegev ainult Tallinnas). Gotkovsky, Persichetti, Hindemith, Desenclos, Milhaud. Piletid 20, 10, Tallinnas 50, 25.

K 8. X kell 18 Võru Fr. R. Kreutzwaldi Muuseum, N 9. X kell 18 Värska Sanatoorium, R 10. X kell 18 Põlva Muusikakool – **Clara & Robert Schumann.** Ulrika Kristian (viul), Marje Lohuaru (klaver), Peeter Paemuru (tšello), Kersti Kreismann (tekst).

N 9. X kell 19 Estonia Kontserdisaal – **KLASSIKA PÄRLE.** ERSO, dirigent Dorian Wilson (USA), Eero Voitk (tšello, Kanada). Tšaikovski, Ravel. Piletid 30–75.

R 10. X kell 19 Estonia Kontserdisaal – **Puccini: MISSA DI GLORIA.** Vanemuise Sümfoniaorkester, Eesti Koorühingu Oratooriumikoor. Solistid: Juhan Tralla (tenor), Aare Saal (bariton), Mati Palm (bass). Dirigent Olari Elts. Piletid 30–75.

T 14. X kell 19 Tallinna Raekoda, K 15 X kell 19 Pärnu Raekoda – **Marianne Boettcher** (viul), **Philipp Moll** (klaver). Smetana, Bayer, Schumann, Bartók. Piletid 60; 30.

K 15. X kell 19 Tartu Ülikooli aula, N 16. X kell 19 Tõrva Kammerisaal, L 18. X kell 19 Rägavere mõis, P 19. X kell 19 Paide Raekoda – **Asta Kriksünait** (sopran, Leedu). Schubert, Duprac, Chausson, Faur., Poulenc. Piletid 40; 20.

K 15. X keli 18 Põltsamaa Muusikakool, N 16. X kell 18 Jõgeva Muusikakool, R 17. X kell 18 Rápina Muusikakool – **Tauno Saviuik** (flööt), **Tiit Peterson** (kitarr). Schubert, Ibert, Villa–Loboz, Piazzola, Eespere (esietekanne).

N 16. X kell 18 Jõhvi Muusikakool – **TALLINNA SAKSOFONIKVARTETT.** Bach, Marcello, Vetemaa, Tüür jt. Piletid 30; 15.

L 18. X kell 16 Estonia Kontserdisaal – **LASTEKONTSEERT.** ERSO, dirigent Anu Tali. Humperdinck – muinasjutuoper "Hans ja Grete". Piletid 40; 20.

19.–25. oktoober

PAIDE RAEMUUSIKAPÄEVAD

E 20. X kell 18 Narva Linnus, T 21. X kell 18 Jõhvi kirik, K 22. X kell 19 Niguliste – **Kammerkoor LEGE ARTIS** (St. Peterburg). Dirigent Boris Abalian. Vene vaimulik muusika. Piletid 20; 10; 50; 25.

T 21. X kell 19 Mustpeade Maja Valge saal – **KEELPILLIKVARTETT 250 – IV.** Tallinna Keelpillikvartett. Berwald, Sibelius. Piletid 50; 25.

K 22. X kell 19 Kuressaare Raekoda, N 23. X kell 19 Tartu Ülikooli aula, R 24. X kell 19 Tallinna Raekoda, L 25. X kell 19 Paide Raekoda, P 26. X kell 15 Narva kultuuripalee Energeetik – **RAEJAZZ.** Igor Bril (Moskva).

N 23. X kell 18 Elva Algkool, L 25. X kell 19 Estonia Kontserdisaal – **Roman Toi – 80. RAM.** Dirigendid Roman Toi, Ants Soots jt. Toi, Saar, Karindi, Mägi, Tubin, Eespere. Tasuta.

N 23. X kell 19 Estonia Kontserdisaal – **Klassika pärl.** ERSO. Dirigent Arvo Volmer, solist Indrek Laul (klaver). Grieg, Mahler, Tamberg. Piletid 30–75.

L 25. X kell 16 Väravatorn – **Hortus Musicus.** Piletid 60; 30.

T 28. X kell 19 Tartu Vanemuise kontserdisaal – **Lauri Väinmaa** (klaver). Brahms, Prokofjev. Piletid 20–50.

N 30. X kell 19 Estonia Kontserdisaal, R 31. X kell 19 Tartu Vanemuise kontserdisaal – **TIPPMUUSIKUD.** ERSO, dirigent Juha Kangas (Soome), solist Toomas Väna (klaver). Mozart, Nordgren. Piletid 30–75, 20–50.

Meeldejäänud koostöö Svjatoslav Richteriga

Mulle on meelde sõõbinud paarinädalane koostöö Svjatoslav Richteriga 1993. a. Prantsusmaal. Tema andis siis pianistina kaks kontserti Toursi festivalil, mis korraldati tema kunstilisel juhtimisel, ja 4 veel mitmel pool Prantsusmaal. Saatjaks oli Läti Sümfoonia- orkester, mida ma tollal juhatasin.

See koostöö algas väikese pingega. Mina saabusin kohale õigel ajal, aga orkester millegipärast hilines. Teatavasti valmistus Richter kontsertideks hoolega, tegi palju proove koos orkestriga, et olla kindel kontserdi õnnestumises. Richtert ümbritsevad inimesed närvitsesid ja ega minagi end hästi tundnud, kuna saime pianistiga plaane ainult suusõnal täpsustada. Lõpuks orkester saabus, saime teha vaid ühe lühikese proovi ja peaproovi Lille'is, kus oli meie esimene esinemine. Kuid kõik

laabus hästi – olimegi kavas olevaid palasid enne hoolega harjutanud.

Meil tekkis hea, loomulik, inimlik kontakt ja selle on ka fotograaf jäädvustanud. Jutuainet meil jätkus. Ta oli enne Eestis ja Lätis olnud, tundis siniseid muusikuid, päris aru nende tollase tegevuse üle, palus neid tervitada, ent prof. Lepnurme.

Selle koostöötamise aja jooksul veendusin mitme kandi pealt Svjatoslav Richteri suuruses nii muusikuna kui ka inimesena.

Nii selget, täiuslikku, loomulikku kõla pole ma klaverilt kuulnud ei enne ega hiljem. See tegi Richtert selle sajandi suurima pianisti. On ju küllalt neid, kes mängivad segaselt ja teevad ise veel tõsise näo: nii peabki olema. Muide, ta esines igal pool ühelsamal Yamaha klaveril, mis teda koos klaverihooldajaga saatis. Harjutas ta samalaadilisel Yamaha elektriklaveril.

Teiseks – repertuaar. Maailm on suur ja lai. Ning hea mäenedžeri puhul võib kuulud kunstnik esineda erinevates kohtades piiratud

repertuaariga. Richter mitte. Tundes pea kogu maailma klaverirepertuaari, otsis ta ometi ikka midagi uut ja rasket. Sellel turneel mängis ta elus esimest korda Gerswhini Klaverikontserti. Seejuures oli ta siis juba küllalt vana mees mitte kõige parema tervisega. Aga see tema mängus ei kajastunud.

Teisel Toursi konkursil ei tulnud tal üks koht siiski kõige paremini välja. Pole haruldane, et kuulsused sel puhul süüdistavad kedagi teist, kes neid häiris, näiteks orkestri halba mängu. Richter aga ütles pärast mulle: "Vabandan, ma ei kontsentreerunud küllaldaselt."

Temaga ja tema mäenedžeriga oli mul juttu ka koostööst järgmisel aastal Itaalias. Midagi tuli aga vahele ja see jäi ära. Elu viimastel aastatel esines S. Richter peamiselt soolokontsertidega. Põhjus oli nähtavast selles, et praegusel raha tagaajamise ajal oli tal raske orkestritega kokku leppida teda rahuldava proovide arvu suhtes.

PAUL MÄGI

Kõigist paratamatustest paratamatum on surm. Sünd võib ära jääda, surm ei iialgi. Ühel tuleb selle paratamatusega kohtuda õige pea pärast sündi. Teisel aga üsna eakana. Tänavu südasuvel, pisut pärast 96-aastaseks saamist, kustus elu eesti ühel fenomenaaalseimal ooperilauljannal Ida Aav-Loo-Talvaril.

Olin tema kunsti üks innukamaid austajaid, mille tõttu tekkis meil väga armas ja südamlilik kontakt. Viimane isiklik kohtumine temaga oli mul 1943. aasta varakevadel Keskhaiгла sünnitus- osakonnas, kus esimeseks sünnituseks küllaltki eakas, 42-aastane lauljatar oli ilmale toonud poja ja mina käisin teda õnnitlemas. Emarööme sai ta tunda vaid paar aastat. Ränk raske sõjapõgeniku elu Saksamaal ja mujal laagrites röövis pisi-Tõnise elu.

Võttis aega ligi 50 aastat, kui uuesti kontakteerusime, siis juba kirja teel. Ida Loo-Talvari elas, nagu ta kirjutas, väikeses

Karjääril algul 1920. a.

ilusas mereäär- ses tööstuslinnas Stenungsundis, Göteborgi lähedal, kus ta abi- kaasa Johannes Talvari oli aastaid töötanud raamatupidajana, kuid ta ise elanud "tööta töölisena". "Laulsin vahetevahel eestlaste üritustel: vabariigi aastapäevadel ja kokkutulekutel. Kaks iseseisvat kontserti

Mälestades Ida Loo-Talvarit

90-ndal sünnipäeval
19. juunil 1991 Torontos.

Stockholmis ja Göteborgis, siis veel Canadas, Ameerikas ja Austraalias..."

1993. aastal, seega 92-aastaselt, kirjutas ta: "Tervise üle suurt nuriseda ei saa, kodused tööd ja söögi jaksan veel ise teha. /.../ Väljas ei käi, trepid väsitavad. Varem käisin sageli mere ääres jalutamas, vaatasin üle mere igatsusega kodumaa poole: "Kaugel, seal kaugel on minu kodu, kaugel, seal sinavate vete taga, seal on minu kodu, kõik, mis mulle armas..." (Juta aaria Evald Aava ooperist "Vikerlased").

1995. aasta jõuludeks saabus väga väriseva käe ja konarlike tähtedega kirjutatud jõulutervitus: "Armas Ellen Uritamm! Häid jõulupühi ja küünla sära südamesse. Andestage! Mul kirjutada on raske, ma ei näe enam hästi."

Ellen Uritamm

GUINNESSI REKORD

Esimene pianino

KÕIGE ESIMENE SÄILINUD PIANINO ON VALMISTATUD BARTOLOMEO CRISTOFORI (1655–1731) PADUAST 1720. AASTAL FIRENZES. PRAEGU ASUB SEE METROPOLITAN MUUSEUMIS NEW YORGIS.

Vabandus

Eelmise Muusikalehe rubriiki "Malle Elveti buketti" (lk. 9) on sattunud toimetuse süül vigu. Novogorodlannad ei mänginud Tartus mitte pilli, vaid laulsid, 1989. a. tähistati Lihula esmamainimise 775. aastapäeva ja Bachi mängiti Tartu Toomkiriku varemets. Vabandame.

Muusikaleht

Peatoimetaja Mart Vainu. Korrespondent Aaro Pertmann. Fotod, kujundus Kersti Grünberg. Väljaandja OÜ IMPEX - BALTICA Kultuurkapitali toel. Telefonid 423-205, 525-124. Kirjad EE0034, Tallinn, pk. 996. Honorari saab kätte Narva mnt. 40 (EVEA panga maja), IV korrus, vasakule trepist üles, tuba 411, tel. 421-456.